

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

11.06 - МКР. 1593 «С» 2023.10.31. 044. ПЗ

НУБІП України

ШУЛЬЖЕНКО КАТЕРИНИ СЕРГІЇВНИ

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

УДК 657.471.7:633.85

ПОГОДЖЕНО
Декан економічного факультету

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
В.о. завідувач кафедри статистики та
економічного аналізу

_____ (підпис)

Анатолій ДІБРОВА

_____ (підпис)

Андрій МУЗИЧЕНКО

« » 2023 року

« » 2023 року

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**«Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на
виробництво соняшнику»**

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

**Гарант освітньо-
професійної програми**

к.е.н., доцент

_____ (підпис)

Тамара ГУРЕНКО

**Керівник
магістерської
кваліфікаційної роботи**
к.с.н., доцент

_____ (підпис)

Анатолій ЦИПЦ
(ШБ керівника)

Виконав

_____ (підпис)

Катерина ШУЛЬЖЕНКО

(ШБ студента)

Київ - 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Економічний факультет

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри статистики та
економічного аналізу

д.е.н., проф. Інна ЛАЗАРИЩИНА
" / " 2022 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
СТУДЕНТЦІ

Шульженко Катерині Сергіївні

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування
(код і назва)

Освітня програма «Облік і аудит»
(назва)

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Тема магістерської кваліфікаційної роботи «Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво соняшнику» затверджена наказом ректора НУБіП України від 31 жовтня 2022 року № 1593 «Є»

Термін подання завершеної роботи на кафедру 6 листопада 2023 р.

Вихідні дані до магістерської кваліфікаційної роботи: законодавчо-нормативна база України, що регулює обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво соняшнику; наукова та періодична література, матеріали науково-практичних конференцій, інформація Інтернет видань і веб – сайтів; бухгалтерська, фінансова та статистична звітність; дані оперативно-технічного, аналітичного та синтетичного бухгалтерського обліку, позаоблікові дані.

Перелік питань, що підлягають дослідженню:

1. Теоретичні основи виробництва як об'єкту обліку і аудиту.
2. Облікове забезпечення управління витратами на виробництво соняшнику.
3. Аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво соняшнику.

Перелік графічного матеріалу (за потреби): таблиці, рисунки.

Дата видачі завдання 11 жовтня 2022 р.

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

Завдання прийняв до
виконання

(Підпис)

Анатолій ШИПІ
(прізвище та ініціали)

Катерина ШУЛЬЖЕНКО

(Підпис)

(прізвище та ініціали)

Реферат

на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за темою

Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами на виробництво соняшнику»

У магістерській роботі розкриваються наукові підходи до трактування економічної сутності витрат та виходу продукції на виробництві соняшнику.

У вступі обґрунтовано актуальність досліджуваної теми із детальним зазначенням завдань, визначено об'єкт та предмет дослідження.

На практичних матеріалах СТОВ «Дружба-Нова» Варвинського (нині Прилуцького) району Чернігівської області дано організаційно-економічну характеристику діяльності базового господарства, викладено організацію і методику обліку витрат на виробництво насіння соняшнику, зокрема розглянуто первинний облік, синтетичний та аналітичний облік витрат на виробництво продукції рослинництва.

Значне місце в роботі відведено питанням організації і методики аналізу витрат та виробництва соняшнику, порядку оформлення його результатів та розробці напрямів поліпшення управління ними. Зокрема, проаналізовано показники виробництва, собівартості та витрат на 1 га вирощування насіння соняшнику.

У висновках магістерської роботи узагальнено отримані результати дослідження, сформувано рекомендації щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення управління готовою продукцією.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: виробництво, облік виробництва,

сільськогосподарське виробництво, автоматизація обліку, витрати собівартість продукції, методика аналізу.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

- 1.1 Економічна сутність витрат виробництва як об'єкту обліку та аналізу 6
- 1.2 Класифікація та визнання витрат виробництва 11
- 1.3 Особливості обліку витрат виробництва згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку 16
- Висновки до розділу 1 20

РОЗДІЛ 2 ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО СОНЯШНИКУ ...

- 2.1 Організаційно – економічна характеристика базового господарства 22
- 2.2 Організація обліку витрат виробництва у підприємстві 27
- 2.3 Первинний облік витрат виробництва та виходу рослинницької продукції 31
- 2.4 Синтетичний та аналітичний облік витрат та виходу продукції рослинництва 37
- 2.5 Облік виробництва соняшнику в умовах комп'ютерного середовища 50
- Висновки до розділу 2 53

РОЗДІЛ 3 АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО СОНЯШНИКУ ...

- 3.1 Методичні прийоми аналізу виробництва соняшнику та його організація 55
- 3.2 Аналіз виходу продукції та витрат виробництва соняшнику 59
- 3.3 Узагальнення матеріалів дослідження та пропозиції з поліпшення обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом соняшнику 70
- Висновки до розділу 3 73

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

- 75
- 81
- 87

ВСТУП

Однією із найважливіших олійних культур в Україні є соняшник. Він займає значні площі в групі олійних та технічних культур. Соняшникова олія має високі смакові якості й за засвоюваністю та калорійністю значно вища від інших жирів. Вживають соняшкову олію безпосередньо в їжу, при виробництві маргарину, консервів, кондитерських виробів. Нижчі сорти олії використовують при виробництві оліфи, фарб, лаків, мила, стеарину, лінолеуму та інших виробів. Вміст олії в насінні соняшнику становить до 56%. Соняшникова олія містить 55% необхідної для людини ліноленові кислоти.

При переробці насіння соняшнику на олію як побічну продукцію одержують близько 33% макухи, в якій міститься 33-36% білка, 5-7% жиру, багато мінеральних солей і вітамінів. Кілограм соняшкової макухи містить 375 г перетравного протеїну. Кошики соняшнику, вихід яких становить до 60% врожаю насіння, можна використовувати для виробництва кормового борошна. Лузга насіння соняшнику, вихід якої становить 16-22% маси насіння, може бути сировиною для виробництва етилового спирту, кормових дріжджів та фурфуролу, що використовується для виробництва пластичних мас, штучних волокон та іншої продукції.

Соняшник також є добрим медоносом. Так, медпродуктивність 1 га посіву соняшнику становить 40 кг. В багатьох господарствах лісостепової і степової зон України посіви соняшнику досягають 1000 га, що дає можливість одержувати значну кількість товарного меду.

Можливість усунення або передбачення впливу багатьох негативних внутрішніх і зовнішніх факторів з'являється завдяки раціональному організованому обліку та аналізу витрат на виробництво продукції. Основною задачею обліку виробництва є своєчасне, повне, вірогідне відображення фактичного розміру та складу витрат та контроль за використанням всіх видів виробничих ресурсів, та також обсягу виробленої продукції (наданих робіт чи послуг) в натуральних і грошових вимірниках. Одночасно з цим, раціонально

організований облік та аналіз витрат на виробництво продукції рослинництва, сприяє оперативному та ефективному прийняттю управлінських рішень щодо передбачення та нейтралізації впливу багатьох негативних внутрішніх і зовнішніх факторів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вагомий внесок у розв'язання проблем обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на виробництво продукції рослинництва підприємства зробили вітчизняні та зарубіжні вчені-економісти, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, Є.В. Мних, М.Ф. Огійчук,

В.Ф. Палій, Л.Г. Панченко, В.Я. Плаксієнко, М.С. Пушкар, Я. І. Рябий, П.Т.

Саблук, В.Я. Савченко, В.В. Солюко, Л.К. Сук, В.К. Савчук, Ю.М. Ткаченко, І.Д.

Фаріон, Дж. Форстер, Ч.Т. Хорнгерен, Л.В. Чижевська, М.І. Чумаченко, В.Г.

Швець, А.Д. Шеремет та інші. Більшість науковців зосереджують увагу на

загальній методиці обліку та на аналізі витрат підприємств. Водночас комплексний

підхід до питання обліково-аналітичного забезпечення управління витратами на

виробництво продукції рослинництва є недостатньо досліджений.

Актуальність і недостатня розробленість перерахованих питань і визначили вибір теми дослідження.

Метою магістерської роботи є вивчення сутності обліково-аналітичного забезпечення та особливостей його реалізації на практиці в контексті ефективного управління виробництвом соняшнику.

Для досягнення поставленої мети були вирішені такі задачі:

вивчити економічну сутність витрат виробництва і їх класифікацію;

- дослідити особливості обліку витрат виробництва згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку

дати організаційно-економічну характеристику базового господарства

оцінити стан обліку витрат виробництва і вихід продукції олійних культур у досліджувану підприємстві;

- висвітлити облік виробництва соняшнику в умовах комп'ютерного середовища;

розкрити методику аналізу виробництва соняшнику та його організації;

- проаналізувати стан та динаміку виходу продукції та витрат виробництва соняшнику у базовому господарстві,

- узагальнити матеріали дослідження та пропозиції з поліпшення обліково-

а

н **Об'єктом** дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів обліково-аналітичного забезпечення управління готовою продукцією, зокрема оптимізації наявності та руху.

і **Предметом дослідження** є практика формування та застосування обліково-аналітичного забезпечення управління процесом вирощування

соняшнику в умовах СТОВ «Дружба-Нова» Варвинського (нині Прилуцького) району Чернігівської області.

н **Методологія** дослідження ґрунтується на сукупності загальнонаукових методів і прийомів, зокрема, теоретичного узагальнення, спостереження, порівняння, синтезу та аналізу, індукції та дедукції, порівняння. Для оцінки динаміки показників використано графічний та таблицний методи.

В якості інформаційної бази дослідження були використані: законодавчі та інші нормативно-правові акти України з питань регулювання обліку та аналізу виробництва соняшнику, матеріали періодичних видань, науково-практичних конференцій з проблем методології бухгалтерського обліку, матеріали державних органів статистики, дані бухгалтерського обліку та фінансової звітності, різноманітні нормативно-довідкова література, опитування, особисті спостереження тощо.

п

е

ч

е

н

н

я

у

п

р

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИТРАТ ВИРОБНИЦТВА ЯК ОБ'ЄКТУ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ

Економічна сутність витрат виробництва як об'єкту обліку та аналізу

Виробничо-господарська діяльність нерозривно пов'язана із витратами, які являють собою вартість ресурсів, що використовуються для отримання прибутку, чи досягнення інших цілей підприємства. До витрат належать вартість матеріальних, трудових та фінансових ресурсів, необхідних для виробництва тієї чи іншої продукції чи послуг. Матеріальні витрати, в свою чергу поділяються на матеріали, техніку, обладнання. Характер цих витрат різний але вони підпорядковані одній меті – отримання прибутку.

У теорії та практиці економічної діяльності інтерпретування поняття тлумачення з погляду економічної теорії та бухгалтерського обліку, що істотно відрізняються між собою (табл. 1.1 та 1.2).

Таблиця 1.1

Інтерпретація терміну «витрати»: управлінський підхід

Автори	Визначення витрат
М. Г. Грешак, О. С. Коцюба	Обсяг використаних ресурсів у грошовому вимірюванні для досягнення певних цілей.
С. А. Котляров	Вартість ресурсів (матеріальних та трудових), які використовуються для виробництва продукції, отримання прибутку чи досягнення іншої мети організації.
Л. А. Сухарева, С. Н. Петренко	Сума видатків, зазначених підприємством на момент придбання товарів або послуг.
Р. Ентоні	Грошове вимірювання суми видатків, що використовуються з певною метою.
І. А. Бланк	Виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових і інших видів ресурсів на виробництво продукції.

А. М. Турило, Ю.
В. Кравчук, А.
А. Турило

Вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення виробничо-господарської діяльності підприємства і досягнення ним поставленої мети.

Таблиця 1.2

Інтерпретація терміну «витрати»: бухгалтерський підхід

Н(С)БО 16 «Витрати»	Зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
МСБО [34]	Зменшення економічної вигоди протягом звітного періоду, що відбувається у формі вибуття або використання активів чи збільшення зобов'язань, що веде до зменшення власного капіталу підприємства за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.
С. Ф. Голов [13]	Відтік або інше використання активів і (або) виникнення кредиторської заборгованості в результаті відвантаження або виробництва товарів, надання послуг або здійснення інших операцій, які є основою діяльності господарюючого суб'єкта.
Є. В. Мних [35].	Зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками).
В. Я. Савченко [11].	Зменшення активів або збільшення зобов'язань (пасивів), або поєднання того чи іншого у зв'язку з виробництвом і постачанням товарів у рамках діяльності підприємства.

Витрати – це економічна категорія, яку варто розглядати в історичному аспекті. Витрати виникли з появою товарного виробництва та товарного обігу. Тому розкриття сутності витрат у різні часи пов'язують з типом економіки, економічним устроєм, та формою власності на засоби виробництва, функціями торгівлі як галузі економіки, а також становленням і розвитком економічної думки.

Різний характер витрат, правильне розуміння їх призначення, економічної ролі у виробництві визначають необхідність науково-обґрунтованої класифікації витрат на виробництво. Відповідно до законодавства України, під витратами розуміють зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу [47].

За економічною сутністю витрати на виробництво продукції підприємства являють собою затрати живої та уречесвленої праці на здійснення поточної

виробничої діяльності підприємства; а за натурально-речовим складом - спожиту частину матеріальних, трудових та фінансових ресурсів. Оцінка, аналіз та контроль виробничої діяльності підприємства тісно пов'язані з аналізом витрат на виробництво продукції, робіт, послуг як та загалом, так та за окремими видами.

Згідно з основними положеннями про склад витрат на виробництво, собівартість продукції підприємства формується з витрат, пов'язаних з використанням у процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріалів, палива, енергії, основних фондів, нематеріальних активів, трудових ресурсів, а також інших витрат на її виробництво [48].

П(С)БО 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформацію про витрати підприємства та її розкриття в фінансовій звітності. Згідно з П(С)БО 16 «Витрати», витрати – зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [47].

Як зазначено цим положенням витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або власниками розподілу), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені. Витрати визнаються витратами періоду певного одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображаються у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені.

При цьому у Положенні зазначено, що якщо забезпечує актив одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Таким чином, відповідно до принципу відповідності нарахування доходів і витрат у фінансовій звітності витрати як економічна категорія, що міститься у фінансовій звітності, повинні відповідати доходам, задля яких вони

понесені [24].

Податковий кодекс України також містить визначення витрат. Витрати – це використані у виробничому процесі різні речовини і сили природи на виготовлення нової продукції праці. Витрати – сума будь-яких витрат платника податку у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, здійснюваних для провадження господарської діяльності платника податку, в результаті яких відбувається зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, внаслідок чого відбувається зменшення власного капіталу (крім зміни капіталу за рахунок його вилучення).

Об'єкт витрат – це продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, що потребують визначення пов'язаних з їх виробництвом (виконанням) витрат.

Витрати відображаються в бухгалтерському обліку одночасно зі зменшенням активів або збільшенням зобов'язань. Витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для отримання якого вони здійснені. Витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходами певного періоду, відображаються в складі витрат того звітного періоду, у якому вони були здійснені.

Якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, то витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

Витрати виробництва – сукупність витрат живої праці та праці, уречевленої в засобах виробництва, на всіх стадіях створення продукції та її виробництва [10].

Як зазначають Кемпбелл Р. Макконел і Стенлі Л. Брю, розуміння витрат економістами ґрунтується на факті обмеженості ресурсів та можливості їх альтернативного використання.

Використання ресурсів для виробництва певного виду товару чи продукції означає неможливість виробництва з них іншого альтернативного товару.

Витрати в економіці безпосередньо пов'язані з відмовою від виробництва альтернативних товарів чи послуг.

Витрати також розглядають, як зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу, (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками) [47].

Якщо хоча б одна з умов визнання активів не виконується, актив не визнається а витрати з придобання цього ж активу списують у поточному періоді на «Інші операційні витрати». Списані активи обліковують на позабалансовому рахунку 07 «Списані активи».

В економічній літературі постійно виділяються ототожнення понять «витрати виробництва» та «собівартість продукції». Л.В. Чападовська каже, що собівартості продукції тримає в собі всі витрати виробництва і реалізації продукції. За словами В.В. Сопко, всі різні матеріали і природні сили, які використовуються для виробництва нових продуктів в виробничому процесі, засновані на концепції витрат, а грошове уявлення вартості виробництва певного продукту визначається як собівартість.

Характер вищезгаданого тлумачення терміну «собівартість» інтерпретується як грошове вираження вартості витрат підприємства з виробництва та реалізації продукції. Однак різниця між витратами на виробництво і собівартістю все ще існує, переважно через те, що собівартість відображаються лише в грошовій формі, а витрати можуть бути виражені як у грошовій, так і натуральній формі. Крім того, собівартість включає в себе і ряд витрат, які є частиною доданого продукту.

З нашого погляду, бухгалтерський підхід до оцінки витрат є більш виправданим, оскільки у відповідності з яким, витратами підприємства є поєднання всіх видів ресурсів, що використовуються для забезпечення фінансово-господарської діяльності підприємства, що є основою калькулювання собівартості продукції (товарів, робіт, послуг). Підхід до витрат, як категорії бухгалтерського обліку, відображає їх значення і в позиції управління.

1.2 Класифікація та визнання витрат виробництва

Будь-яка виробничо-збутова діяльність супроводжується витратами, що є найважливішою частиною фінансової діяльності підприємства. В процесі управління витратами важливим його елементом є їх класифікація і у, першу чергу, в процесі калькулювання собівартості продукції. Класифікація витрат – це науково обгрунтоване групування витрат за визначеними однорідними ознаками для цілей обліку, аналізу, контролю, планування та прийняття управлінських рішень відносно процесу виробництва того чи іншого виду продукції.

Класифікація допомагає глибше зрозуміти суть витрат, вивчити порядок їх формування і мету використання.

Важливість значення класифікації витрат підкреслює Ф.Ф. Бугинєць, який зазначає, що велике значення проявляється під час калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління підприємства.

І.О. Белебежа зазначає, що класифікація виробничих витрат – це необхідний науковий елемент пізнання всіх витрат, які існують на підприємстві, і частини тих, що забезпечують створення продукції.

Давидович І. Є. розглядає класифікацію витрат, як зведення за визначеними ознаками всієї різноманітності витрат на виробництво і реалізацію продукції в економічно обгрунтовані групи, які б включали б однорідні витрати.

Відповідно до міжнародних стандартів бухгалтерського обліку виокремлюють такі напрями групування витрат: прийняття управлінських рішень і планування; визначення собівартості виготовленої продукції та отриманого прибутку; здійснення процесу контролю та регулювання.

Процес класифікації витрат передбачає їх групування у групи, які складаються з однорідних за своїм змістом або ж близьких між собою витрат.

Внаслідок цього класифікація витрат здійснюється за певними ознаками

Підхід, що здійснює групування витрат за економічними елементами, дає можливість визначити потребу в оборотних та необоротних активах. Він

показує скільки та яких активів витрачено, незалежно від місця їх виготовлення, куди вони були спрямовані та описує структуру витрат.

Таблиця 1.3

Класифікація витрат на виробництві продукції

Критерії класифікації	Групи витрат
За елементами витрат	матеріальні витрати витрати на оплату праці з відрахуваннями інші операційні витрати
За статтями витрат	витрати на оплату праці з відрахуваннями; корми: а) власного виробництва, б) покупні; підстилка; засоби захисту тварин; роботи та послуги: а) власних структур, б) зі сторони; витрати на утримання та ремонт основних засобів; амортизація основних засобів; інші витрати, непродуктивні витрати; витрати на управління; загальновиробничі витрати
За доцільністю	продуктивні, непродуктивні
За роллю в процесі виробництва	основні, накладні
За видами виробленої продукції	на основну продукцію на побічну продукцію
За способом включення в собівартість продукції	прямі, непрямі
За відношенням до обсягу виробництва	мінні, постійні, умовно-змінні
Залежно від прийняття рішення	релевантні, нерелевантні
За можливістю здійснення контролю	контрольовані, неконтрольовані
За місцями виникнення центрами відповідальності	у структурному підрозділі поза структурним підрозділом
За календарним періодом	поточні, одноразові (періодичні)
За можливістю охоплення планом	планові, позапланові
За видами діяльності	витрати звичайної діяльності (витрати операційної, фінансової, інвестиційної діяльності) витрати надзвичайної діяльності
За можливістю встановлення нормативів	нормовані, ненормовані

При оцінці витрат для цілей ціноутворення велике значення має поділ витрат на постійні та змінні, що пов'язано із закономірністю їх зміни при зміні обсягів виробництва.

Постійні — це ті витрати, що безпосередньо не залежать від збільшення

або зменшення обсягів виробництва в у виробничому періоді. Вони включають: амортизацію приміщень, орендна плата, плановий ремонт техніки, податок на майно тощо. Змінними називають ті витрати, величина яких безпосередньо залежить від обсягів виробництва продукції. Вони включають в себе оплату праці працівників, яка прив'язана до їх продуктивності, оплата водопостачання, вартість сировини і матеріалів тощо.

Детальний перелік витрат за видами діяльності визначено також і Планом рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій [43].

В процесі зменшення активів підприємства виникають такі види витрат:

- списання матеріалів на виробництво продукції, для ремонту основних засобів, на адміністративні цілі;
- нарахування амортизації;
- списання основних засобів, нематеріальних активів, МШП, що стали непридатними;
- втрати від знецінення запасів;
- нестачі запасів (сировини, комплектуючих виробів, готової продукції, товарів);
- нарахування резерву сумнівних боргів або ж списання дебіторської заборгованості, яка не може бути сплачена;
- благодійні внески;
- належні до сплати або сплачені штрафи, пені, неустойки [43].

Зобов'язанням за своєю суттю є заборгованістю підприємства, що виникає внаслідок минулих подій, погашення якої, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, які втілюють економічні вигоди.

До витрат, що збільшують зобов'язання, належать нарахування:

- заробітної плати працівникам підприємства, що перебувають із ним у трудових відносинах;
- податків, зборів, обов'язкових платежів.

– відрахувань на обов'язкове і добровільне страхування;
– орендної плати, комунальних послуг, витрат зв'язку, послуг з реклами,
– послуг сторонніх організацій (юридичних, аудиторських,
консультаційних, медичних) .

НП(С)БО 16 «Витрати» визначає методологічні засади формування інформації про витрати підприємства в бухгалтерському обліку, та її розкриття у фінансовій звітності. Норми цього Положення, застосовуються суб'єктами господарювання незалежно від форми власності (за виключенням банківських, бюджетних установ (підприємств), які відповідно до законодавства складають фінансову звітність за міжнародними стандартами фінансової звітності) [34].

Терміни, які наведені в положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку, мають таке значення:

Елементи витрат - сукупність економічно однорідних витрат.

Непрямі витрати - витрати, які не можна віднести безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним способом.

Нормальна погужність - очікуваний середній обсяг діяльності, якого можна досягти за умови звичайної діяльності підприємства протягом кількох років або операційних циклів з урахуванням запланованого обслуговування виробництва.

Об'єкт витрат - продукція, роботи, послуги або вид діяльності підприємства, що потребують визначення витрат, пов'язаних з їхнім виробництвом (виконанням) [47].

Критерії визнання витрат передбачають:

– витрати відображають у бухгалтерському обліку, одночасно зі зменшенням активів чи збільшенням зобов'язань;

– витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або

– збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного

капіталу, підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені;

– витрати визнаються витратами певного періоду одночасно з визнанням доходу, для одержання, якого їх здійснено;

– витрати, які неможливо прямо пов'язати з доходом певного періоду, відображають у витратах того звітного періоду, в якому їх було здійснено;

– якщо актив забезпечує одержання економічних вигод протягом кількох звітних періодів, витрати визнаються шляхом систематичного розподілу його вартості (наприклад, у вигляді амортизації) між відповідними звітними періодами.

– Не визнаються витратами, та не включаються до Звіту про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід):

– платежі згідно з договорами комісії, агентськими угодами і іншими подібними договорами на користь комітента, принципала та ін.;

– попередня (авансова) оплата запасів робіт та послуг;

– погашення одержаних позик;

– інші зменшення активів чи збільшення зобов'язань, які не відповідають ознакам, властивим витратам;

– витрати, що відображаються зменшенням власного капіталу згідно з Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (НП(С)БО).

Класифікація витрат - це групування витрат за певними ознаками.

Класифікація допомагає глибше зрозуміти суть витрат вивчити порядок їх формування і мету використання.

Враховуючи зарубіжний досвід, виділимо три напрямки класифікації витрат:

1) для оцінки запасів та визначення фінансового результату: виокремлюють витрати невичерпані і вичерпані, витрати на продукцію (виробництва) та витрати за період (діяльності), витрати прямі й непрямі, виробничі й не виробничі, основні й накладні;

2) для прийняття управлінських рішень: поділяють на постійні та змінні, релевантні й нерелевантні, дійсні й можливі, маржинальні й середні;

3) для контролю і регулювання: виділяють контрольовані (регульовані) та неконтрольовані (нерегульовані).

Отже, незважаючи на те, що в економічній науці питання класифікації витрат протягом тривалого часу приділялась значна увага, єдиної класифікації витрат, яка б задовольняла всіх науковців та практиків, досі не розроблено.

Особливості обліку витрат виробництва згідно міжнародних стандартів бухгалтерського обліку

Вивчення нормативно-правових та законодавчих актів України, порівнявши їх із Міжнародними стандартами бухгалтерського обліку (МСБО), які регламентують процес визнання та оцінку витрат, було встановлено, що термін «витрати» має певні відмінності у його визначенні.

Як зазначалося вище, у п.1 НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» витрати визначаються як зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу, за рахунок вишукення або розподілення власниками) [38].

В міжнародній практиці окреме МСБО для витрат не існує. Певні моменти регулюються МСБО 1 «Подання фінансових звітів», МСБО 2 «Запаси», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 18 «Дохід», МСБО 23 «Витрати на позики», МСБО 38 «Нематеріальні активи».

МСБО 1 «Подання фінансових звітів» рекомендує здійснювати класифікацію витрат за характером (наприклад, амортизація, придбання матеріалів, транспортні витрати, виплати працівникам, витрати на рекламу), або за функціями як частини «собівартості продажу» (наприклад, витрати на збут або адміністративну діяльність) [34]. Це відповідає класифікації витрат за економічними елементами та статтями калькуляції у вітчизняній практиці, що передбачено НП(С)БО 16 «Витрати» [47].

Слід зазначити, що опрацювання НП(С)БО 16 «Витрати» та в МСБО 2 «Запаси» розбіжностей у визначенні постійних і змінних загальнопромислових витрат, формуванні їх баз розподілу не виявило. Однак, у НП(С)БО 16 «Витрати»

наводиться детальний перелік складу загальновиробничих витрат, що значно полегшує працю бухгалтера зі складання їх класифікації на підприємстві. Водночас, зазначимо, що згідно з НП(С)БО 16 «Витрати» загальновиробничі витрати включаються до складу виробничої собівартості продукції робіт, послуг, а відповідно до МСБО 2 «Запаси» – до оцінки запасів, а саме до витрат на їх переробку [34]. Порівняння за різними ознаками наведено у табл. 1.4

Таблиця 1.4
Порівняльна характеристика витрат за МСБО та П(С)БО

Ознака порівняння	МСБО	П(С)БО
Стандарт, який регламентує	Єдиного спеціалізованого стандарту немає	П(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»
Визначення терміну	Витрати – це зменшення економічних вигід протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілу між учасниками акціонерного капіталу	Витрати – зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу
Класифікація та групування витрат	МСБО виходять із існування загально-прийнятої практики розмежування в звітності статей витрат, які виникають в процесі звичайної діяльності та статтями витрат, які не пов'язані із звичайною діяльністю	Витрати класифікуються в залежності від виду діяльності, від якого вони виникли по економічним елементам і статтям витрат.
Визнання витрат	По МСБО витрати визнаються на основі безпосереднього зіставлення між понесеними витратами і прибутками по конкретних статтях доходів, що припускає одночасне визнання прибутків і витрат, що виникають безпосередньо і спільно від одних і тих же операцій або інших подій	Витрати визнаються у звітності в момент вибуття активу або збільшення зобов'язання, які призводять до зменшення власного капіталу підприємства, на основі систематичного та раціонального їх розподілу протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди
Оцінка витрат	У МСФЗ відсутні спеціальні викладені в окремому стандарті правила відносно оцінки витрат організації, але в деяких стандарти, містяться положення, що визначають оцінку відповідних витрат, що визначаються і звіті про прибутки і збитки	У П(С)БО відсутні спеціальні, викладені в окремому узятому стандарті, правила відносно оцінки витрат організації, але стандарти указують на деякі особливості оцінки витрат

Таким чином, за результатами критичного аналізу методологічних аспектів обліку процесів виробництва та реалізації продукції (робіт, послуг), згідно національних та міжнародних стандартів не виявлено суттєвих відмінностей у підходах до їх оцінки і обліку. Разом з тим, певні питання, які стосуються практичного застосування стандартів дещо відрізняються від прийнятих на міжнародному рівні, оскільки враховують вітчизняну специфіку, тому деякі аспекти обліку доходів і витрат від реалізації продукції (робіт і послуг) за міжнародними стандартами не висвітлюються у ПБО.

Варто також зазначити, що МСБО, так само як і ПБО, не визначають порядок ведення бухгалтерського обліку. Вони описують загальні правила оцінки і подання інформації в фінансових звітах.

Стратегічного значення для підприємства в умовах загострення економічної кризи набуває облік витрат та доходів, що мають прямий вплив на фінансові результати діяльності.

На даний момент Міжнародні стандарти фінансової звітності виступають як ефективний інструмент підвищення прозорості і зрозумілості інформації, яка розкриває діяльність суб'єктів господарювання, створює достовірну базу для визнання витрат, надає можливість об'єктивно розкривати фінансові ризики підприємства, а також порівнювати результати діяльності [34].

Найбільш впливовою статтею, що і визначає прибуток підприємства є витрати його діяльності.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про витрати підприємства та її розкриття у фінансовій звітності визначає Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати». Норми названого стандарту поширюються на всіх підприємствах, організаціях незалежно від форми власності, крім бюджетних установ та банків.

Основною проблемою при визнанні витрат і їх оцінці є невідповідності, що існують між П(С)БО та МСФЗ в частині відображення витрат.

Порівнюючи оцінку та визнання витрат за Міжнародними стандартами фінансової звітності, Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку можна

зробити висновок, що основними ознаками порівняння є: визначення терміну витрат, класифікація та групування витрат, елементи витрат, визнання витрат та оцінка витрат [58].

Щодо порівняння витрат за елементами, то слід відзначити що МСФЗ передбачає класифікацію за характером витрат і функцією витрат [34].

При оцінці витрат слід врахувати, що в МСФЗ і НІІ(С)БО відсутні спеціальні правила оцінки витрат, але така оцінка міститься в окремих стандартах з врахуванням особливостей оцінки витрат при здійсненні операцій з активами, зобов'язаннями та капіталом [47].

Існують суттєві розбіжності і при відображенні витрат майбутніх періодів у складі витрат. При складанні звітності за МСФЗ необхідно провести перекваліфікацію таких витрат. З цією метою проводиться аналіз кожної статті та застосовуються критерії визнання, описані в МСФЗ [34].

При оцінці незавершеного виробництва необхідно врахувати, що це питання не достатньо врегульоване діючими Н(С)БО, але МСФЗ 2 «Запаси» визначає методи оцінки запасів, створених на підприємстві, у тому числі незавершеного виробництва. МСФЗ підтримує методи оцінки, які забезпечують ефективне управління витратами в умовах конкурентної ринкової економіки.

Існують розбіжності при відображенні витрат на оплату праці, непрямих виробничих витрат та інших.

Суттєві відмінності існують в обліку собівартості реалізованої продукції, робіт, послуг. До виробничої собівартості продукції (робіт, послуг) включаються: прямі матеріальні витрати, прямі витрати на оплату праці, інші прямі витрати, змінні загальновиробничі та постійні розподілені загальновиробничі витрати [9].

Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, а саме М(С)БО 2 «Запаси», визначають, які собівартість запасів повинна включати всі витрати на придбання, витрати на переробку та інші витрати, понесені під час доставки запасів до їх теперішнього місцезнаходження та приведення їх у теперішній стан. Витрати на придбання запасів складаються з ціни придбання, ввізного мита та

інших податків, а також витрат на транспортування, навантаження та розвантаження та інших витрат, безпосередньо пов'язаних з придбанням будь-яких товарно-матеріальних цінностей. Торгівельні та інші знижки при цьому вираховуються. Витрати на переробку запасів включають всі витрати, які можна віднести до певного об'єкту обліку економічно можливим шляхом, а також постійні та змінні виробничі накладні витрати, що виникають при переробці матеріалів у готову продукцію.

Невирішеним питанням залишається розподіл адміністративних витрат між об'єктами калькулювання при визначенні повної собівартості в управлінському обліку.

Крім того основна форма фінансової звітності «Звіт про фінансові результати», в якій підприємства надають інформацію про витрати» орієнтована на подання витрат за функціями [24].

Важливою умовою при удосконаленні діючих національних стандартів є конкретизація певних понять та термінів, зближення діючих стандартів обліку витрат з податковим законодавством, розробка єдиного підходу до оцінки, обліку, визнання і відображення витрат суб'єктів господарювання.

Висновки до розділу I

Важливою умовою успішної діяльності підприємств є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво, внаслідок чого зросте конкурентоздатність продукції та стане реальним досягнення довгострокового економічного зростання підприємств.

Основним аналітичним інструментом аналізу процесу вибудовування повної структури витрат. Повний цикл витрат включає набагато більше затрат, ніж власні внутрішні витрати фірми: він включає затрати, виникаючі на кожній стадії ринкової ланки до отримання продукту кінцевим споживачем.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення; для визначення собівартості продукції, тобто локальних

витрат. Велике значення класифікації витрат в управлінні ними і перш за все здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління.

Первісна вартість на відміну від справедливої вартості відображає реальні витрати на виробництво продукції, які зафіксовані в первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку, а також базується на реальних цінах, що діяли на відкритому ринку на момент придбання засобів виробництва і предметів праці.

Основною проблемою при визнанні витрат і їх оцінці є невідповідності, що існують між П(С)БО та МСФЗ в частині відображення витрат. Порівнюючи оцінку та визнання витрат за Міжнародними стандартами фінансової звітності, Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку можна зробити висновок, що основними ознаками порівняння є: визначення терміну витрат, класифікація та групування витрат, елементи витрат, визнання витрат та оцінка витрат.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО СОНЯШНИКУ

Організаційно – економічна характеристика базового господарства

Центральний офіс СТОВ «Дружба-Нова» розташований у смт. Варва Прилуцького району Чернігівської області. У 2011 році земельний банк зріс до 100 тис. га. А вже у 2013 році Товариство увійшло до агрохолдингу Кернел. На сьогодні підприємство охоплює Чернігівську, Сумську та Полтавську області посівні площі становлять близько 200 тис. га. Статутний фонд підприємства на сьогодні більше 225 млн. грн.

Елементами точного землеробства охоплено 95 % оброблювальних площ.

За результатами дослідження, проведеного Асоціацією «Український клуб аграрного бізнесу» в рамках міжнародної мережі AgribenchMark, «Дружба-Нова» займає найвищі місця в світі, випереджаючи по деяким сегментам основних конкурентів України – Аргентину і Бразилію.

Області, в яких розташовані земельні угіддя досліджуваного підприємства, належать до розвинутих регіонів України, що і обумовлюється, перш за все, сприятливим економіко-географічним розташуванням. Рівнинний рельєф, достатня кількість вологи і тепла, ґрунти з середньою та високою природною родючістю сприяють вирощуванню різноманітних сільськогосподарських культур, розвитку провідних галузей тваринництва.

Основною метою діяльності господарства є отримання прибутку, а предметом – організація і виробництво сільськогосподарської продукції. Підприємство СТОВ «Дружба-Нова» самостійно визначає напрямки своєї організаційної, господарської діяльності, розпоряджається виробленою продукцією.

СТОВ «Дружба-Нова» розміщене в лісостеповій зоні. Рельєф землекористування господарства характеризується слабохвилястим типом

рельєфу утвореним балочною системою. Серед ґрунтів переважають чорноземи звичайні та їх змиті різновиди.

Середньорічна температура повітря становить $5,9^{\circ}$, взимку $-12 - -15^{\circ}$, та літом становить $+18 - +20^{\circ}$. Зима зазвичай наступає у другій декаді листопада.

Зимою, у вигляді снігу випадає 30-35% річних опадів. Весна починається у перші п'ять днів березня. Найбільша кількість опадів, випадає літом - 193 мм/см. Запаси продуктивної вологи достатні для сходів та кущення озимої пшениці. Відносна вологість повітря коливається від 45 - 67%.

Осінь розпочинається з переходом середньодобової температури через 15° у сторону зниження на початку вересня. Середня температура повітря становить $6,3^{\circ}$. В цілому природно-кліматичні умови мають позитивний вплив на виробничо-господарську діяльність підприємства.

Важливим фактором від якого в значній мірі залежить діяльність підприємства є земля (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Склад і структура земельних угідь СТОВ СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області у 2020-2022 рр.

Види земельних угідь	2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	площа, га	в % до підсумку	площа, га	в % до підсумку	площа, га	в % до підсумку
Всього	2914	100	3691	100	3358	100
з них: рілля	2914	100	3091	100	3358	100
в т.ч.						
- під товарними культурами, га	2114	72,5	2111	68,3	2458	73,2
- під кормовиробництвом, га	800	27,5	980	31,7	900	26,8

Згідно з даними табл. 2.1 площа сільськогосподарських угідь СТОВ «Дружба-Нова» з року в рік збільшується. Зокрема, протягом 2020-2022 рр. земельний банк господарства зріс на 15,2% та у 2022 р. склав 3358 га. Всі землі господарства є орендованими.

Відомо, що сільськогосподарське виробництво здійснюється за органічної

єдності чотирьох факторів, серед яких важливе місце займають засоби виробництва – знаряддя праці та предмети праці. Від рівня забезпеченості виробництва ними, їх структури та ефективності використання залежать кінцеві результати діяльності. Тому забезпеченість засобами та розгляд ефективності їх використання є дуже важливим.

Дані табл. 2.2 відображають склад і структуру основних засобів СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області.

Таблиця 2.2

Склад і структура основних виробничих засобів СТОВ «Дружба-Нова»

Прилуцького району Чернігівської області у 2020-2022 рр.

Групи засобів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+/-) 2022 р. до 2020 р.	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Основні виробничі засоби - всього	73770	100	97005	100	104448	100	+30678	41,6
в тому числі:								
будинки, споруди, передавальні пристрої	12688	17,2	17655	18,2	16921	16,2	+4233	33,4
машини та обладнання	37770	51,2	47823	49,3	51597	49,4	+13827	36,6
транспортні засоби	22205	30,1	29199	30,1	33319	31,9	+11114	50,1
інші основні засоби	1107	1,5	2328	2,4	2611	2,5	+1504	135,9

Проведені розрахунки свідчать, що протягом аналізованих років в цілому по групі вартість основних виробничих засобів зростає. Загальний приріст склав майже 42%. Зокрема, в цей період підприємство інтенсивно інвестувало кошти у транспортні засоби та сільськогосподарську техніку, приріст якої склав близько 50% та інші основні засоби (приріст – 135,9%). Аналізуючи структуру основних засобів, слід відмітити, що найбільшу питому вагу займають машини та обладнання, а найменшу – інші основні засоби.

Поряд із землею та засобами виробництва необхідним визначальним

виробничим чинником (ресурсом), як і в інших галузях економіки, є праця. Саме трудові ресурси є носіями здатності керувати іншими виробничими ресурсами (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Показники забезпеченості СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області у 2020-2022 рр.

Показник	Рік			Відхилення (+,-) 2022 р. до	
	2020	2021	2022	2021 р.	2020 р.
	Середньооблікова кількість працівників, зайнятих в с.-г. виробництві, осіб	226	239	222	-17
Питома вага в загальній чисельності працівників, %:					
а) працівників рослинництва	61,6	64,1	62,7	-1,4	1,1
б) працівників тваринництва	38,4	35,9	37,3	1,4	-1,1
Припадає в середньому на одного працівника:					
а) сільськогосподарських угідь, га	12,9	12,9	15,1	2,2	2,2
б) основних виробничих засобів, тис. грн.	326,4	405,9	470,5	64,6	144,1
в) реалізованої продукції, тис. грн.	622,8	677,5	681,4	3,9	58,6

Дані таблиці показують, що середньорічна кількість працюючих у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. зменшилася на 4 особи, в той час як порівняно з 2021 р. на 17 працівників. Питома вага працюючих у рослинництві та тваринництві є відносно стабільною. Зокрема у 2022 р. питома вага працівників рослинництва склала 62,7% та працівників тваринництва – 37,3%. Вартість основних виробничих засобів, що припадає на одного працівника, протягом аналізованого періоду зросла на 44,1% (з 326,4 до 470,5 тис. грн.). Обсяг реалізованої продукції у вартісному виразі в розрахунку на одного працівника зріс незначно – на 9,4%.

Таким чином, можна зробити висновок, що в господарстві робоча сила використовується ефективно, внаслідок підвищення продуктивності праці за рахунок покращення організації робочої сили на підприємстві.

Наступний показник, який характеризує організаційно-економічну характеристику господарства, є спеціалізація підприємства, яка являє собою

процес концентрації виробничо-збутової діяльності в певних видах економічної діяльності (галузях). Зазвичай, у більшості аграрних підприємств організація виробництва передбачає розвиток однієї або двох галузей рослинництва й однієї або двох галузей тваринництва в раціональному поєднанні з додатковими та підсобними галузями. Вони формують товарну продукцію і визначають виробничий напрям підприємства.

Рівень спеціалізації найповніше характеризується питомою часткою окремих галузей в структурі товарної продукції підприємства. Він дає змогу виявити ті види продукції, питома вага у виробництві яких займає найбільшу частку. Визначимо спеціалізацію СТОВ «Дружба-Нова» у 2020-2022 рр. (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

Структура грошових надходжень від реалізації сільськогосподарської продукції в СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області у 2020-2022 рр.

Види продукції та галузі	2020 р.		2022 р.		Темп росту, 2020 р. до 2018р., %
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	
1	2	3	4	5	6
Продукція рослинництва					
Зернові і зернобобові	34654	25,3	36366	25	104,9
з них:					
- пшениця	7963	5,8	11458	7,9	143,9
- кукурудза на зерно	18408	13,4	18612	12,8	101,1
- ячмінь	8283	6	6296	4,3	76
Ріпак	1115	0,8	-	-	-
Соняшник	8741	6,4	8968	6,2	102,6
Буряк цукровий	1222	0,9	797	0,5	65,2
Разом по рослинництву	45732	32,4	46131	31,7	100,9
Продукція тваринництва					
ВРХ живою вагою	13160	9,6	16613	11,4	126,2
Молоко	78217	57	83004	57	106,1
Разом по тваринництву	91377	66,6	99617	68,3	109
Разом по рослинництву і тваринництву	137109	100	145748	100	106,3

Отже, СТОВ «Дружба-Нова» спеціалізується на виробництві молока та зернових культур, питома вага яких у структурі виручки від реалізації продукції

у 2022 р. склала 82%. Очевидно, що виробництво продукції рослинництва є допоміжним і спрямоване, в першу чергу, на забезпечення власних потреб тваринництва.

Таким чином, спеціалізація, яка фактично склалась, відповідає запланованій і природно-кліматичній умовам, оскільки є сприятливі умови для вирощування і виробництва основних видів продукції.

2.2 Організація обліку витрат виробництва на підприємстві

СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернітвської області має свої ринки збуту продукції, що і дає змогу ефективно функціонувати в своїй сфері діяльності. Спеціалізується підприємство на вирощуванні зернових культур.

Також займається свинарством та вівчарством. З роками підприємство постійно удосконалюється, намагається розвиватися, виходити на нові ринки збуту, переймати досвід від передових господарств для вдосконалення своєї діяльності, та отримання максимальних прибутків при найменших затратах.

На підприємстві є один головний бухгалтер, призначений керівником підприємства, який виконує всю поставлену перед ним роботу: ведення розрахункових операцій із підприємствами, облік операцій на підприємстві, подання керівнику інформації про діяльність підприємства, складає всі форми звітності, сплачує всі податки, та інші поставлені перед ним завдання.

Бухгалтерія може приймати відвідувачів з понеділка по п'ятницю з 8:00 до 17:00. Забезпечує ведення бухгалтерського обліку, дотримуючись єдиних методологічних засад, встановлених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», з урахуванням особливостей діяльності підприємства і технології оброблення облікових даних. Організовує роботу, контролює за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій. Вимагає від підрозділів, служб та працівників забезпечення неухильного дотримання порядку оформлення та подання до обліку

первинних документів [24].

Вживає всіх необхідних заходів для запобігання несанкціонованому та непомітному виправленню записів у первинних документах і реєстрах бухгалтерського обліку та збереження оброблених документів, реєстрів і звітності протягом встановленого терміну. Забезпечує складання на основі даних бухгалтерського обліку фінансової звітності підприємства, підписання її та подання в установлені строки користувачам. Здійснює заходи щодо надання повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух коштів підприємства.

Облікова політика є інструментом бухгалтерського обліку, який готується підприємством самостійно, виходячи із діючих нормативних документів, контролем керівника підприємства або спеціально створена комісія. До цієї роботи можуть бути залучені інші працівники обліку, спеціалісти, спеціалізовані фірми (аудиторська, бухгалтерська, консультаційна, юридична) [29].

При формуванні облікової політики необхідно дотримуватись таких принципів:

1) законність - обрані методичні прийоми, способи та процедури ведення бухгалтерського обліку не повинні суперечити чинному законодавству та нормативним документам;

2) адекватність - облікова політика підприємства має відповідати особливостям умов його діяльності;

3) єдність - облікова політика має бути єдиною для суб'єкта господарювання незалежно від кількості його підрозділів, філій або дочірніх підприємств [29].

Облікова політика відображається в наказі по підприємству або положенні. До наказу про облікову політику додають додатки: робочий план рахунків, графік документообігу, посадові інструкції, склад апарату бухгалтерії, склад апарату внутрішнього контролю, форми документів, не передбачені в установленому порядку.

Оскільки на виготовлення продукції за технологією використовуються різноманітні ресурси, виникає необхідність розробляти детальні норми витрат матеріальних цінностей, розцінки оплати праці та їх нормування.

До виробничих витрат підприємства належать ті витрати, які направляються на виробництво продукції. Ці витрати пов'язані із виплатою зарплати робітникам основного виробництва, витрати на обслуговування цеху основного виробництва [32].

Постійні затрати без яких немає подальшого існування СТОВ «Дружба-Нова» це електрозабезпечення, заробітна плата, постачання запасних частин, також обслуговуючі роботи основних засобів.

Для того, щоб забезпечити раціональне використання матеріалів та інших матеріальних цінностей підприємства здійснюють нормування витрат. Проте в СТОВ «Дружба-Нова» не здійснюється нормування витрат, на підприємстві обліковуються лише фактичні витрати. Це є негативна сторона діяльності, оскільки порівняння фактичних витрат з запланованими дає можливість здійснювати контроль за рівнем собівартості.

Облік операцій пов'язаних з загальновиробничими витратами, відображені в журналі-ордері по рахунку 91 «Загальновиробничі витрати».

Адміністративні витрати, витрати на збут і інші операційні витрати не включаються до виробничої собівартості готової та реалізованої продукції. Інформація за такими витрати узагальнюється на рахунках обліку витрат звітнього періоду сальдо з дебету рахунка 90 «Собівартість реалізації» списується на рахунок 79 «Фінансові результати».

Крім прямих, адміністративних і збутових витрат у процесі господарської діяльності підприємства можуть виникати й інші витрати, які відносять до операційної діяльності. Такі витрати можуть бути пов'язані з господарською діяльністю і вони збираються по дебету рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності» за відповідними субрахунками. Облік операцій пов'язаних з іншими операційними витратами, відображені у журналі-ордері по рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» [32].

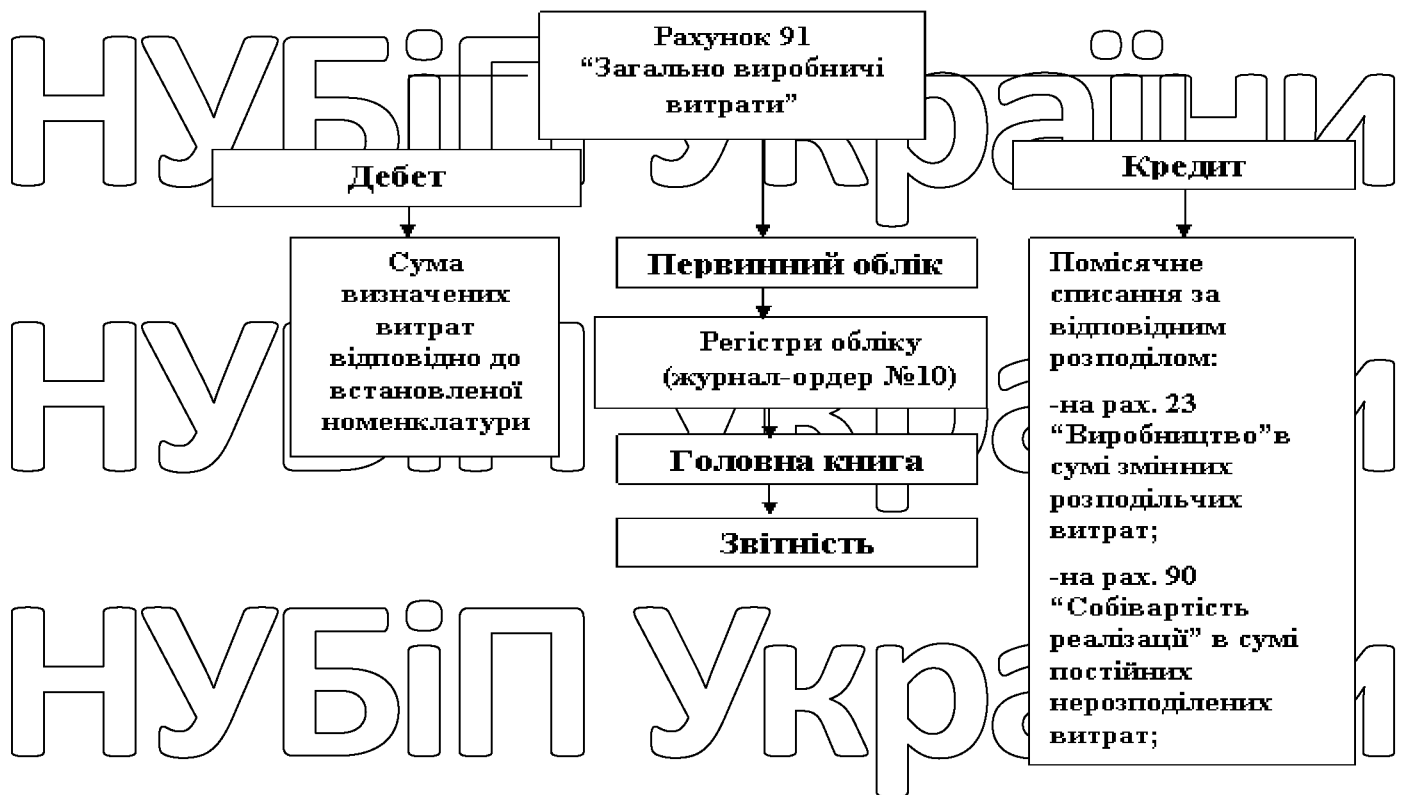

Рис. 2.1 Економічна характеристика рахунку 91 «Загальновиробничі витрати»

Інші витрати операційної діяльності підприємства списуються із кредиту рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності» на фінансові результати.

Надзвичайні витрати виникають у підприємства внаслідок форс-мажорних обставин та інших непередбачуваних подій, які призводять до збою у процесі виробництва чи завдають збитків підприємству (стихійні лиха, надзвичайні ситуації). За останні періоди серед таких витрат в СТОВ «Дружба-Нова» було займання поля пшениці, та пожежа тягучавального засобу на полі, та згорання трактора. Крім того, негативний вплив мали і воєнні дії країни агресора: випалювання полів внаслідок обстрілів, наявність боєприпасів, що не спрацювали тощо.

2.3 Первинний облік витрат виробництва та виходу рослинницької продукції

Усі записи у бухгалтерському обліку про витрати та вихід продукції в галузі рослинництва проводять на підставі відповідних первинних документів. Серед яких можна виділити такі групи документів:

- з обліку витрат праці;
- з обліку витрат предметів праці;
- з обліку витрат засобів праці;
- з обліку інших витрат;
- з обліку виходу продукції.

Документи з обліку витрат праці фіксують трудові затрати на виконання конкретних робіт по вирощуванню культур і нараховання при цьому оплати.

Основним первинним документом з відображення відпрацьованого часу це таблиць обліку робочого часу.

Табель обліку робочого часу складається в одному примірнику, протягом місяця окремо за виробничими підрозділами та категоріями працюючих.

Табельний облік у відділах, на фермах, у бригадах, ремонтних майстернях і інших виробничих підрозділів, ведуть спеціально призначені працівники або ж керівники підрозділів.

Для кожного працівника в таблиць відводять окремий рядок, у якому записують кількість відпрацьованих годин, умовними літерами

зазначають причини невиходу на роботу, наприклад, вихідні або святкові дні –

«ВС», відпустка – «ЧВ», дні хвороби – «Х», відрядження – «СВ» тощо. У таблиці

також зазначають посаду працівника, його склад, вид оплати, суму заробітної плати, табельний номер, код синтетичного і аналітичного обліку. Наприкінці

місяця таблиць передають у бухгалтерію для нарахування оплати праці [59].

На механізованих роботах у СТОВ «Дружба-Нова» застосовують облікові

листи тракториста-машиніста, застосовуються для обліку робіт тракториста-машиніста протягом 5, 10, 15 днів, тобто залежно від того, як це передбачено планом документообігу на підприємстві. У ньому відображаються виконані

роботи під ту чи іншу культуру, склад агрегату та агротехнічні умови їх виконання. При використанні облікового листа для обліку праці комбайнерів до нього додаються інші екземпляри реєстрів, путівок чи талонів на вивезення продукції з поля.

Незалежно від форми організації механізованих робіт на кожний трактор призначають одного тракториста, а при роботі у дві зміни – двох трактористів. Облік у тракторній бригаді веде обліковець-заправник або ж цю функцію виконує бригадир тракторної бригади, в обов'язки якого входить своєчасне та правильне складання первинних документів обліку виконаних робіт, витрачання нафтопродуктів і нараховування оплати праці механізаторам.

Виконання тракторних та інших механізованих робіт записують щоденно до облікового листа тракториста. Листок розраховано приблизно на п'ятнадцять змін, показники записують за кожною зміною окремо.

Кожен механізатор після закінчення зміни повинен мати відомості про кількість і якість виконаної ним роботи, про витрати пального і розмір заробітку за зміну. Всі ці показники записують щоденно до облікового листа. У встановлені в господарстві терміни (через 10-15 днів) облікові листи, підписані механізатором, бригадиром, агрономом, обліковець подає до бухгалтерії, де їх перевіряють, затверджують, після чого вони є підставою для узагальнення і систематизації у Накопичувальній відомості обліку використання машинно-тракторного парку та Журналі обліку робіт і витрат. Слід мати на увазі, що трактористи-машиністи виконують різні сільськогосподарські роботи [59].

Витрати на оплату праці трактористів-машиністів узагальнюються в накопичувальній відомості обліку використання машинно-тракторного парку, підсумкові дані якої переносяться до журналу обліку робіт та витрат. У ній на кожного тракториста-машиніста відкривається сторінка на якій послідовно записують: прізвище, ім'я та по батькові механізатора, його класність та стаж роботи, марку і господарський номер трактора. В цей журнал записуються дані облікових листів праці і виконаних робіт, а також накопичувальних відомостей роботи вантажного автотранспорту побудована за тим самим принципом, що і

накопичувальна відомість обліку використання машинно-тракторного парку.

В цій відомості за кожним автомобілем та водієм накопичуються дані із подорожних листів про виконані роботи і нараховану заробітну плату. В окремих графах виконанні роботи (у тоннах і тонно-кілометрах) розподіляють за споживачами послуг автопарку.

На підставі первинних документів з оплати праці, накопичувальних відомостей, журналів обліку робіт та витрат складається щомісячно зведена відомість нарахування і розподілу оплати праці та відрахувань від неї за об'єктами обліку. У цій відомості відображається кількість відпрацьованих днів,

людино-годин, сума нарахованої оплати праці та нарахувань на неї, включаючи забезпечення (резерв) відпусток за об'єктами обліку, виробничими підрозділами і в цілому по підприємству.

Данні відомості є основою для внесення записів у виробничий звіт з рослинництва.

При внесенні добрив під культури, а також використанні отрутохімікатів і гербіцидів для обробки посівів складають акт про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив, отрутохімікатів і гербіцидів. У акті, складеному в двох примірниках, наводиться назва культури, під яку були внесені добрива, назва добрив чи отрутохімікатів, площа, номер поля, кількість внесених добрив. Акт затверджує керівник господарства. Дані цих первинних документів є основою для записів у журнал обліку робіт і витрат та складання Звіту про рух матеріальних цінностей, а також виробничого звіту з рослинництва.

Для віднесення на витрати рослинництва витрат засобів праці використовують розрахунки амортизаційних відрахувань за основними засобами.

Для обліку витрат на ремонт основних засобів застосовують відомість дефектів на ремонт машин. Дана відомість дає змогу визначити трудомісткість ремонту та слугує основою для виписування наряду для виконання робіт.

Витрати на роботи та послуги власних допоміжних виробництв, що забезпечують виробничі потреби галузі, відносять до конкретних об'єктів на

основі подорожніх листів вантажного автомобіля, товарно-транспортних накладних, облікових листів праці та виконаних робіт, дані яких групуються в накопичувальних відомостях та відносяться на об'єкти в рослинництві за фактичною собівартістю, які визначаються щомісяця.

Послуги виробничого характеру, надані сторонніми організаціями, оформляються актами на виконання робіт (послуг), товарно-транспортними накладними і підтверджуються рахунками-фактурами.

Страхові платежі відносяться до об'єктів обліку рослинництва на підставі карток-розрахунків.

Загально-виробничі витрати включають у витрати рослинництва на основі спеціального розрахунку на їх розподіл.

Для обліку надходження продукції рослинництва застосовують різноманітні первинні документи. До них відносять: по олійних культурах реєстр відправки насіння соняшнику та іншої продукції з поля, путівка на вивезення продукції з поля, талони шофера, комбайнера, реєстр приймання насіння соняшнику та іншої продукції, реєстр приймання насіння соняшнику вагарем, відомість руху насіння соняшнику та іншої продукції.

Для обліку одержаної продукції застосовують путівки на вивезення продукції з поля. До початку збирання бухгалтерія видає кожному комбайнеру потрібну кількість бланків путівок, на кожному з яких зазначено назву господарства. Комбайнер на кожне відправлення насіння соняшнику від комбайна виписує путівку в 3-х примірниках, де зазначає своє прізвище, ім'я та по батькові, номер відділу, куди відправлено насіння соняшнику, назву продукції і сорт, номер поля і автомобіля, прізвище водія і бункерну масу насіння соняшнику. Усе це комбайнер затверджує своїм підписом. Заповнену путівку комбайнер передає водієві, який розписується про одержання насіння соняшнику на всіх 3-х примірниках.

Насіння соняшнику, що надійшло від комбайнера на тик або до комори господарства, вагар повинен обов'язково зважувати і передавати 2-й і 3-й примірники путівки завідувачу током (комірникові), який залишає у себе для

звіту третій примірник, а другий повертає водієві [59].

За другим варіантом використовують Реєстри відправлення насіння соняшнику та іншої продукції з поля. При цьому комбайнер на кожному автомобіль один раз на день (під час першого завантаження машини) виписує реєстр у 4-х примірниках. 1-й примірник реєстру залишається к комбайнера, 2-й і 3-й примірники він передає водієві автомобіля або іншого транспортного засобу. Водій, у свою чергу, 2-й примірник реєстру залишає у себе, а 3-й і 4-й передає завідувачу током або комірнику. За зміну у нього може накопичитися кілька

других примірників реєстрів залежно від кількості комбайнів, від яких він

відвозив насіння соняшнику [37].
У осіб, що приймають насіння соняшнику від водіїв (трактористів), також може за зміну зібратися декілька 3-х примірників реєстру, залежно від кількості комбайнерів, зайнятих на збиранні урожаю, та кількості водіїв, які доставляють насіння соняшнику від комбайнів.

На підставі 3-х примірників путівок або реєстрів завідувач током або комірник щодня наприкінці робочого дня складає Відомість руху насіння соняшнику та іншої продукції. Ця відомість має дві частини. У 1-й частині записують залишок насіння соняшнику на початок дня, загальну кількість насіння соняшнику, що надійшло і вибуло за день, і залишок його напри кінець дня. Дані про кількість насіння соняшнику, що надійшло за день, визначають путівками або реєстрами, а про витрати насіння соняшнику – товарно-транспортними накладними, актами на переробку, сортування і сушіння продукції рослинництва [13].

У 2-й частині відомості підзаголовок «Реєстраційний листок на продукцію, що надійшла і вибула», завідувач током записує кожне зважування, зазначене в реєстрах вивезення насіння соняшнику з поля [25].

Наприкінці дня Відомість руху насіння соняшнику та іншої продукції разом із первинними документами про його надходження і відправку передають до бухгалтерії господарства [5].

Прийняте від комбайнів на тик насіння соняшнику обліковує завідувач току

або комірник у книзі складського обліку, де для кожної культури і сорту відводять потрібну кількість сторінок, на яких облічують одержане, відправлене або видане насіння соняшнику в кілограмах. Підставою для записів у Книгу складського обліку є відомість руху насіння соняшнику та іншої продукції [39].

Для обліку одержаної продукції соняшнику застосовують талони і спеціальні реєстри. Для оформлення відправки насіння соняшнику від комбайна на тік або інші місця збереження застосовують талон шофера і талон комбайнера. Ці талони повинні бути різні за кольором, що полегшує подальшу облікову роботу з ними. Кожний талон призначений для обліку одного бункера насіння соняшнику, відправленого від комбайна.

Відповідно талони з заповненими в бухгалтерії реквізитами і підписами головно бухгалтера реєструють за їх видами в Журналі обліку виданих талонів. Після цього їх вручають комбайнерам та водіям транспортних засобів, які будуть зайняті на збиранні урожаю.

При кожній відправці від комбайна повного бункера насіння соняшнику комбайнер передає водієві один талон комбайнера. Водночас водій передає комбайнеру один талон водія. В місцях тимчасового або постійного зберігання насіння соняшнику його зважують, після чого водій передає завідувачу току або комірнику талони, отримані від комбайнера, і Реєстр приймання насіння соняшнику від водія, який ведеться в одному примірнику і постійно знаходиться у водія [41].

Після зважування транспортного засобу із насінням соняшнику завідувач току записує номери талонів комбайнерів, прийнятих від водія, прізвище водія, який доставив насіння соняшнику, номер транспортного засобу і інші дані в Реєстр приймання насіння соняшнику вагарем, що також ведеться в одному примірнику. Після розвантаження водій повертається, завідувач току (вагар) зважує транспортний засіб і записує в своєму Реєстрі масу тари, визначає масу насіння соняшнику та одночасно вказує, від якого комбайна прийнято насіння соняшнику. Кількість зданого насіння соняшнику підтверджується в цьому реєстрі підписом водія. Одночасно завідувач током (вагар) фактичну має

прийнятого насіння соняшнику записує в Реєстр приймання насіння соняшнику від водія, підтверджує своїм підписом і передає його водію [59].

Водій на підставі свого Реєстру приймання насіння соняшнику записує щоденно кількість перевезеного насіння соняшнику в Дорожній лист вантажного автомобіля та здає наприкінці звітного або на початку наступного дня ці документи диспетчеру або ж безпосередньо в бухгалтерію господарства.

Комбайнер після закінчення зміни передає завідувачу током (вагарю) всі талони, отримані від водіїв, а від нього в обмін отримує виписку з реєстру про намот насіння соняшнику, зібраного на скошеній площі. На підставі цих даних комбайнер заповнює Обліковий лист тракториста-машиніста та здає його бригадиру або в бухгалтерію.

Також слід зазначити, що в СТОБ «Дружба-Нова» спеціалізовані форми первинних документів не використовують, а застосовують звичайні.

Синтетичний та аналітичний облік витрат та виходу продукції рослинництва

Синтетичний облік витрат і виходу продукції рослинництва ведуть на рахунку 23 «Виробництво», до якого відкривають субрахунок 231 «Рослинництво». За економічним змістом він належить до групи рахунків господарських процесів, за призначенням та структурою - до групи операційних, калькуляційних рахунків.

Субрахунок 231 «Рослинництво» активний на початок року, та активно-пасивний протягом року.

На дебеті субрахунка 231 «Рослинництво» обліковують:

- витрати минулого року під урожай поточного року (незавершене виробництво на початок звітного року);
- витрати поточного року під урожай поточного року.

• витрати поточного року під урожай майбутнього року (незавершене виробництво на кінець звітного року) [53].

На кредиті субрахунку 231 «Рослинництво» протягом звітного року СТОВ «Дружба-Нова» відображає оприбуткування сільськогосподарської продукції від урожаю, за плановою собівартістю. При цьому і витрати, та вихід продукції обліковуються наростаючим підсумком з початку року. Після визначення в кінці звітного року фактичної собівартості продукції планову собівартість коригують до рівня фактичної (розраховують калькуляційні різниці). Після списання калькуляційних різниць за кредитом субрахунку 231 «Рослинництво» цей субрахунок закривається, за виключенням аналітичних рахунків, на яких обліковуються витрати під урожай майбутнього року [53].

Аналітичний облік за субрахунком 231 «Рослинництво» ведеться за видами виробництв, і за статтями витрат і видами або ж групами продукції, що виробляється на підприємстві. На великих виробництвах аналітичний облік витрат можна вести за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності.

Витрати обліковують за статтями, перелік і кількість яких підприємство встановлює самостійно, і зазначає в обліковій політиці. Для промислових підприємств рекомендується мати такий перелік статей калькулювання:

- сировина та матеріали;
- купівельні напівфабрикати та комплектуючі вироби;
- роботи і послуги виробничого характеру сторонніх підприємств та організацій;
- паливо й енергія на технологічні цілі;
- основна заробітна плата;
- додаткова заробітна плата;
- відрахування на соціальне страхування;
- витрати на утримання та експлуатацію устаткування;
- загальновиробничі витрати;
- втрати від браку;

- інші виробничі витрати.

Таблиця 2.5

Рахунки, задіяні в обліку виробництва соняшнику

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків	
	Дебет	Кредит
Списано на виробництво сировину, матеріали та інші матеріальні запаси	23 «Виробництво»	20 «Виробничі запаси», 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», 28 «Товари»
Виконані роботи і послуги іншими підприємствами для потреб основного виробництва	23 «Виробництво»	63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками», 68 «Розрахунки за іншими операціями»
Нараховано знос (амортизацію) основних засобів	23 «Виробництво»	13 «Знос (амортизація) необоротних активів»
Нараховано заробітну плату з нарахуваннями і віднесено на основне виробництво	23 «Виробництво»	65 «Розрахунки за страхуванням», 66 «Розрахунки за виплатами працівникам»
Списано загально-виробничі витрати на основне виробництво	23 «Виробництво»	91 «Загально-виробничі витрати»
Одержано від виробництва готову продукцію	26 «Готова продукція»	23 «Виробництво»
Списано собівартість виконаних робіт і послуг на сторону	90 «Собівартість реалізації»	23 «Виробництво»

За рахунком 23 «Виробництво» може бути залишок за дебетом, який показує суму незавершеного виробництва. Аналітичний облік до рахунку 23 «Виробництво» ведеться за видах продукції, яка виготовляється, замовленнями, роботами, послугами [55].

Підприємства поряд з основним можуть мати допоміжне виробництво, що залежить від галузі діяльності і інших обставин.

Допоміжні виробництва поділяються на дві групи:

1) виробництва, які обслуговують окремі підрозділи - цехи механічні, ремонтні, інструментальні, деревообробні, тарні та ін.;

2) виробництва, які обслуговують декілька цехів і постачають їм свою технологічну продукцію, - електростанції, котельні, водоканалізаційні, транспортні, холодильні, компресорні, очисні споруди та ін. [53].

Роботу допоміжних виробництв обліковують на окремих аналітичних рахунках до рахунку 23 «Виробництво». Витрати виробництв першої групи, як правило, додають до загальноновиробничих витрат цеху та загальною сумою розподіляють між продукцією цього цеху. За виробництвами другої групи здійснюють калькулювання собівартості одиниці роботи чи послуги, за якою робиться розподіл вартості послуг між споживачами, здійснюючи запис за дебетом та кредитом рахунку 23 «Виробництво» за різними аналітичними рахунками.

Витрати на виробництво продукції рослинництва у плануванні та обліку групуються за статтями, які господарство визначає самостійно та затверджує в наказі про облікову політику [53].

Приблизний перелік статей витрат у рослинництві такий: витрати на оплату, відрахування на соціальні заходи, насіння і садивний матеріал, паливо та мастильні матеріали, добрива, засоби захисту рослин, робота та послуги, витрати на ремонт необоротних активів, інші витрати на утримання основних засобів, інші витрати, непродуктивні витрати, загальноновиробничі витрати.

До статті «Витрати на оплату праці» включаються основна й додаткова оплата праці працівників, безпосередньо зайнятих у технологічному процесі виробництва (у т. ч. трактористів-машиністів). У складі цих витрат враховується оплата праці за весь період - від початку виробничого процесу (підготовка ґрунту) до його завершення (добробка сільськогосподарської продукції в межах технологічного процесу) [55].

Оплата праці нараховується, виходячи з обсягу виконаних робіт або виходу продукції, також відпрацьованого часу на підставі відповідних первинних документів. Відображення витрат на оплату праці відбувається в сумарному вираженні, затрати праці на виробництво враховуються в людино-годинах.

Вартість натуроплати в сукупному оподаткованому доході обчислюється за відпускною ціною такої продукції стороннім споживачам у місяці, в якому нарахували зарплату [26].

До статті «Відрахування на соціальні заходи» включаються:

- внески на обов'язкове державне пенсійне страхування;
- внески на обов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, обумовленими народженням та похованням;

- внески на обов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття;

- внески на обов'язкове державне соціальне страхування від нещасних випадків на виробництві [18].

До статті «Насіння та садивний матеріал» включаються вартість насіння та садивного матеріалу власного виробництва і придбаного, використаних для посіву (посадки) відповідних сільськогосподарських культур та насаджень, крім молодих багаторічних насаджень [21].

Витрати на підготовку насіння до посіву (протруювання, сортування тощо), навантаження та транспортування насіння до місця посіву не включаються до його вартості, а відносяться на виробництво певної сільськогосподарської культури за відповідними статтями витрат.

За статтею «Паливо та мастильні матеріали» обліковується вартість нафтопродуктів, витрачених машино-тракторним парком, комбайнами й іншими сільськогосподарськими машинами на роботах у рослинництві.

До статті «Добрива» включаються витрати на внесені в ґрунт під сільськогосподарські культури органічні (ґній, торф, компост, сидеральні добрива тощо), мінеральні, бактеріальні, інші добрива та мікродобрива.

Витрати, на підготовку добрив, навантаження їх у транспортні засоби й розкидачі, вивезення в поле внесення в ґрунт списуються на конкретну сільськогосподарську культуру (групу культур) за відповідними статтями витрат і до даної статті не включаються.

До статті «Засоби захисту рослин» включається вартість пестицидів, засобів протруювання, гербіцидів, дефоліантів та інших хімічних і біологічних засобів, які використані для боротьби з бур'янами, шкідниками та хворобами сільськогосподарських рослин. Які використовуються для покращення врожаїв в

за рахунок догляду за рослинами.

Витрати пов'язані з обробкою посівів сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень зазначеними засобами (крім вартості використаних матеріалів), відносять на відповідні культури (групи культур) або на багаторічні насадження за певними статтями витрат (пальне, оплата праці тощо).

Вартість матеріальних цінностей, віднесена на витрати виробництва, залежить від методу їх оцінки на кожному підприємстві, та так як метод обирається самостійно на кожному підприємстві. При відпуску запасів у виробництво можна використовувати наступні методи їх оцінки:

- ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів;
- середньозваженої собівартості;
- нормативних витрат.

Матеріали сільськогосподарського призначення, сільськогосподарська продукція власного виробництва минулих років відносять ся на витрати за їх фактичною собівартістю, а продукція власного виробництва поточного року - за плановою, з коригуванням її в кінці року до рівня фактичної.

Підприємствам надано можливість самостійно обирати методи оцінки запасів при їх вибутті. Прийнятий порядок оцінки, закріплюється в наказі Про облікову політику підприємства.

У статті «Роботи та послуги» відображаються витрати на роботи та послуги власних допоміжних виробництв, які забезпечують виробничі потреби, та вартість послуг виробничого характеру, наданих сторонніми підприємствами, включаючи плату за воду для зрошення та інші послуги, надані водогосподарськими організаціями (крім робіт та послуг, витрати на які включаються до інших статей) [55].

До складу цієї статті включають вартість послуг власного й залученого автомобільного, тракторного та гужового транспорту. Витрати відносять ся на окремі об'єкти планування та обліку, виходячи з обсягів робіт, пов'язаних із перевезенням вантажів.

Вартість послуг електро-, тепло-, водо- та газопостачання визначається з включенням вартості відповідно електричної, теплової енергії, води, газу, одержаних з сторони та вироблених на власному підприємстві.

Сума плати за воду для зрошення визначається, виходячи з тарифів, затверджених у встановленому порядку, і обсягів водопостачання для поливу певних, сільськогосподарських культур та угідь, а також для інших виробничих потреб [53].

До вартості послуг з агрохімічного обслуговування та внесення добрив, що надані сторонніми підприємствами та організаціями, не включається вартість отрутохімікатів та добрив.

До складу статті «Витрати на ремонт необоротних активів» включають:

а) суми на оплату праці працівників, зайнятих на ремонтних операціях, вартість запасних частин, ремонтно-будівельних і інших матеріалів, витрачених на поточний ремонт основних засобів, включаючи вартість паливно-мастильних матеріалів, використаних на ремонт;

б) витрати на ремонт плівкових теплиць і парників;

в) вартість послуг сторонніх організацій і власних майстерень с технічного обслуговування і поточного ремонту необоротних активів, що використовуються в рослинництві [29].

До статті «Інші витрати на утримання необоротних активів» включаються суми, використані на їх утримання безпосередньо у виробництві продукції рослинництва.

До складу цих витрат відносять:

а) витрати на оплату праці персоналу, який обслуговує необоротні активи (крім трактористів-машиністів та інших працівників, зайнятих у технологічному процесі виробництва сільськогосподарської продукції тощо), механіків, сторожів, місць зберігання техніки тощо;

б) амортизаційні відрахування, які прямо не відносять на певні об'єкти обліку витрат (сільськогосподарські культури).

У статті «Інші витрати» відображають витрати, безпосередньо пов'язані з

виробництвом певної продукції і виключені до жодної із зазначених статей, а саме:

а) вартість спецодягу та спецвзуття, що видаються працівникам, а також інших малоцінних і швидкозношуваних предметів;

б) платежі за страхування врожаю сільськогосподарських культур, а також окремих категорій працівників, зайнятих безпосередньо на роботах з підвищеною небезпечкою для життя і здоров'я, у випадках, передбачених законодавством;

в) інші витрати, що включають до собівартості продукції і не віднесені до цієї та інших статей витрат.

До складу статті «Непродуктивні витрати» відноситься брак у виробництві, якими вважаються роботи, що не відповідають встановленим стандартам чи технічним умовам, і витрати на виправлення браку.

У статті «Загальновиробничі витрати» відображаються бригадні, цехові та загальновиробничі витрати рослинництва. Ці витрати обліковуються на окремому субрахунку рахунку 91 «Загальновиробничі витрати» й розподіляються між об'єктами планування й обліку пропорційно до загальної суми витрат, за винятком вартості насіння, і відносяться на собівартість лише тієї продукції, яка виробляється в даній бригаді, цеху чи галузі.

Аналітичний облік по рахунку 23 "Виробництво" ведеться за видами виробництв, за статтями витрат і видами або групами продукції, що виробляється. На великих виробництвах аналітичний облік витрат може вестись за підрозділами підприємства та центрами витрат і відповідальності.

Витрати по дебету рахунку 23 «Виробництво» відображаються в кореспонденції з кредитом рахунків класу 8 з погляду економічних елементів на підставі даних, що містяться в інших відомостях, і безпосередньо з окремих первинних документів. Прямі і накладні витрати відображаються на рахунках 8

класу із щомісячним списанням по дебету рахунку 23 «Виробництво». Адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні витрати списуються з 8 класу рахунків до дебету рахунку 79 «Фінансові результати».

Витрати на обробку площ, на яких повністю загинув врожай внаслідок стихійного лиха, списуються як надзвичайні витрати [28]. Як правило, площі під загиблими культурами пересіваються іншими сільськогосподарськими культурами. у зв'язку з цим при списанні витрат слід враховувати, що на витрати від стихійного лиха списуються тільки повторювані витрати.

Вартість насіння, витрати на передпосівну обробку ґрунту, посів та інші роботи, які виконуються знову при пересіві новою культурою. При цьому дебетується рахунок 99 «Надзвичайні витрати». і кредитується субрахунок 231 «Рослинництво» (аналітичний рахунок «Загибла культура») [39].

Неповторювані витрати (витрати на лушення стерні, підняття зябу і снігозагримання, вартість добрив та витрачені на їх внесення сум та інші витрати) списуються в розрізі статей на пересіяну культуру.

При цьому складається бухгалтерський запис: дебет субрахунку 231 «Рослинництво» (аналітичний рахунок «Нова культура») і кредит субрахунку 231 «Рослинництво» (аналітичний рахунок «Загибла культура»). Витрати на вирощування культур, які частково загинули або за якими стався недобір продукції внаслідок стихійного лиха, списуються на витрати від стихійного лиха чи від техногенних катастроф і аварій тощо.

Зазначена операція відображається за дебетом рахунка 99 «Надзвичайні витрати» та кредиту субрахунку 231 «Рослинництво» (рис. 2.2).

Рис. 2.2 Схема відображення витрат виробництва продукції технічних культур

Протягом року одержана від врожаю продукція олійних культур обліковується за її плановою собівартістю, яка в кінці року доводиться до рівня фактичної методом визначення калькуляційних різниць, рис. 2.3.

Рис. 2.3 Методи списання калькуляційних різниць

Якщо продукцію з основного виробництва отримують протягом року

за плановою собівартістю, то в кінці року обчислюють фактичну собівартість продукції і доводять її планову собівартість до фактичної. Запис роблять по кредиту рахунку 23 і дебету тих рахунків, на які віднесена продукція.

Позитивна калькуляційна різниця (витрати більші за планову собівартість продукції) відображається звичайним записом, а негативна – методом «червоне сторно». В результаті списання калькуляційних різниць здійснюється закриття аналітичних рахунків з обліку виробництва.

Після проведення обліку дані записуються у статистичну звітність, яка представлена формою №50-сг і називається «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств». В ній містяться чотири розділи:

- виробництво сільськогосподарської продукції;
- реалізація сільськогосподарської продукції;
- витрати на основне виробництво; вартість активів та середньооблікова чисельність працівників;
- землекористування протягом звітного періоду.

Аналітичний облік продукції сільськогосподарського виробництва ведеться за видами продукції.

Для обліку й узагальнення інформації про наявність і рух сільськогосподарської продукції призначено рахунок 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва».

Виділення продукції сільськогосподарського виробництва на окремий рахунок у Плані рахунків зумовлене тим, що в майбутньому передбачається ведення обліку біологічних активів за ринковою вартістю. Це може статися тоді, коли буде затверджений окремий стандарт бухгалтерського обліку в сільському господарстві [33].

Продукція сільськогосподарського виробництва поточного року обліковується за плановою собівартістю, яку в кінці звітного періоду доводять до фактичної собівартості. Різниця між фактичною та плановою собівартістю готової продукції, яка виявляється в кінці року, відноситься пропорційно на рахунок продукції та на інші рахунки, на які цю продукцію було списано

протягом року. Якщо фактична собівартість перевищує планову, різницю додатково списують, а якщо вона нижча від планової, то різницю відображають методом «червоне сторно» [39].

Рахунок 27 активний, балансовий, основний, призначений для обліку оборотних активів. За дебетом рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» відображається надходження сільськогосподарської продукції, за кредитом — вибуття сільськогосподарської продукції внаслідок продажу, безоплатної передачі тощо.

На цьому рахунку обліковують продукцію, одержану від власних рослинницьких, тваринницьких та промислових підрозділів підприємства, призначену для продажу на сторону та для іншого невикористаного споживання (видачі й продажу працівникам, передачі у невикористану сферу, наприклад у дитячі садки, їдальні тощо); продукцію, призначену для споживання у тваринницьких підрозділах як корми або для виробництва кормів у кормоцехах; продукцію, вирощену для годівлі худоби, наприклад, зелену масу, корм, плоди тощо, а також побічну продукцію та відходи, одержані при доведенні товарної продукції та насіння до належних кондицій. Тут також облічуються насіння і посадковий матеріал, включаючи саджанці, призначені для закладання й ремонту власних насаджень. Однак для обліку саджанців, насіння і кормів, крім рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва», призначений також субрахунок 208 «Матеріали сільськогосподарського виробництва». З метою уникнення плутанини в бухгалтерському обліку бажано інформацію про куповані насіння, саджанці і корми відображати на субрахунку 208 «Матеріали сільськогосподарського виробництва», а власного виробництва — на рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва».

До рахунку 27 «Продукція сільськогосподарського виробництва» можна запропонувати такі субрахунки:

- 271 «Продукція рослинництва»;
- 272 «Продукція тваринництва»;
- 273 «Продукція промисловості» [43].

На субрахунку 271 «Продукція рослинництва» облічується продукція рослинництва за її видами (наприклад, зерно пшениці озимої, ячменю ярового, гороху, кукурудзи, насіння соняшнику тощо).

На субрахунку 272 «Продукція тваринництва» облічується продукція тваринництва за видами (наприклад: молоко, яйця, вовна, мед, віск бджолиний, кокони тутового шовкопряда тощо).

Облік промислової продукції здійснюється на субрахунку 273 «Продукція промисловості» за видами: комбікорм, борошно, крупи, висівки, треста, конопля, волокно, консерви овочеві, солоні овочі, соки, олія, шрот, вино, м'ясо, вершки, сметана, сир, м'ясокісткове борошно тощо).

Аналітичний облік продукції сільського господарського виробництва ведеться за видами продукції.

Таблиця 2.6

Кореспонденція рахунків бухгалтерського обліку

Рослинництво			
	Списується планова собівартість реалізованої продукції		
	Коригування наприкінці року різниці між плановою та фактичною собівартістю реалізованої продукції		
	Відображені доходи — відпускна вартість реалізованої продукції		
	Нараховують податок на додану вартість та акцизний збір		
	Собівартість реалізованої продукції списують на фінансові результати (наприкінці року)		

На кожному підприємстві здійснюють облік готової продукції.

Готова продукція – продукція, яка закінчена в обробці, пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам та стандартам [55].

Готова продукція обліковується за фактичною виробничою собівартістю.

Готова продукція на складах обліковується за видами й сортами у натуральному та вартісному вираженні.

Передачу готової продукції на склад оформляють накладними, відомостями, приймально-здавальними актами або іншими первинними

документами. У них зазначають: номер, дату, шифр цеху і складу, найменування продукції, її номенклатурний номер, одиниці вимірювання, кількість.

Відпуск продукції покупцеві оформляється видатковою накладною або ж приймально-здавальним актом.

Документи виписують у трьох примірниках, і їх підписують особи, які здають та приймають готову продукцію.

Узагальнюють інформацію про наявність і рух готової продукції на рахунку 26 «Готова продукція».

За дебетом цього рахунка відображають надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю, за кредитом – вибуття внаслідок продажу, безоплатної передачі тощо.

2.5 Облік виробництва соняшнику в умовах комп'ютерного середовища

Україна займала одне з перших місць у світі з виробництва висokoякісного соняшнику та олії, й була одним з найбільших у світі його експортером. На жаль,

російсько-українська війна зумовила кризу економіки, що охопила всі галузі

агропромислового виробництва, призвела до значного погіршення стану виробництва та збуту сільськогосподарської продукції України.

Пошук ефективного відображення в обліку витрат та аналізу собівартості виробництва продукції олійних культур, а також їх удосконалення постійно перебуває в полі зору науки.

Отже, розглянемо основні шляхи удосконалення бухгалтерського обліку в

д і • удосконалення методики обліку витрат на оплату праці в галузі йослинництва. Що дасть змогу поліпшити якісний склад трудових ресурсів,

зменшивши кількість сезонних працівників; виявити резерви підвищення ефективності використання трудових ресурсів та як наслідок – прибутковості підприємства,

• розробка більш удосконаленої форми первинних документів і реєстрів обліку, що дозволить знизити трудоміткість обробки інформації і покращити її якість. Втілення даного напрямку вдосконалення полягає у скороченні кількості реквізитів в первинних документах, а також виключенні з документа тих реквізитів, які в господарстві не заповнюються постійно;

• удосконалення обліку виходу продукції олійних культур. Ключовим моментом даного пункту є облік насіння соняшнику по заліковій масі, так як облік його виходу, виходячи з його бункерної маси – не правомірний.

Основними шляхами удосконалення бухгалтерського обліку у базовому

господарстві в поточних умовах є:

- суворе дотримання документообігу;
- кадрове забезпечення (підготовка, перепідготовка, підвищення кваліфікації робітників зайнятих в сфері рослинництва);

- затвердження робочого плану рахунків, це дозволить покращити роботу бухгалтерії, адже вони будуть користуватися рахунками тільки тими, які задіянні в веденні обліку на підприємстві.

Комп'ютерна система бухгалтерського обліку (КСБО) забезпечує вирішення багатьох завдань через реєстрацію господарських фактів та обробки даних. КСБО на сьогодні дає можливість накопичувати, аналізувати, інтерпретувати та надавати інформацію користувачам бухгалтерського обліку.

Автоматизація обліку витрат дозволяє вирішувати такі основні завдання.

- одержання оперативної інформації про залишки у виробництві, про виробничі витрати, нараховану заробітну плату;

- визначення і аналіз собівартості виробленої основної і попутної продукції і зіставлення показників з обліком накладних витрат;

- одержання звітів про залишки матеріалів за певний період, про вихід продукції з виробництва;

- групування, систематизація і перегрупування витрат для фінансового, управлінського та податкового обліку;

• узагальнення даних про витрати за окремими виробничими підрозділами, етапями виробництва, видами продукції і формування зведених даних про витрати;

визначення та систематизація відхилень від нормативних (планових) затрат.

СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області має сучасну комп'ютеризовану систему обліку, яка сприяє оперативному веденню інформації, швидкій її обробці і формуванню вихідної інформації, забезпеченню контролю, своєчасному поданню інформації у відповідні органи. Програмне

забезпечення, яке було обране підприємствами це – «BAS», в якій кожен бухгалтер має свою ділянку відповідальності.

Основною перевагою ведення обліку виробництва за допомогою програми «BAS» є те, що синтетичні рахунки витрат можна побудувати від трьох до п'яти

рівнів. Це дає можливість деталізувати виробничі витрати за статтями й об'єктами, сприяє повнішому розподіленню непрямих витрат та уникненню помилок під час здійснення такого розподілу. Автоматизована обробка інформації буде позитивно впливати на кінцеві результати господарювання й

терміни подання форм звітності для її досконального вивчення внутрішніми та зовнішніми користувачами. Це, у свою чергу, впливає на залучення інвестицій, надання кредитів та покращення фінансового стану.

Існує кілька способів передачі звітності з існуючого в господарстві бухгалтерського програмного забезпечення, що дозволить не заповнювати складний розрахунок вручну (рис. 2.4). Зокрема:

- придбати сервіс FREDO Звіт, в якому можна сформувати та відправити всю звітність в контролюючі органи безпосередньо з BAS чи 1С Підприємство, користуватися програмою M.E.Doc та обробкою «Медова стиковка», що дозволить завантажити дані в M.E.Doc та надіслати звіт в контролюючі органи.

Для передачі даних потрібна ліцензія M.E.Doc Інтеграція.

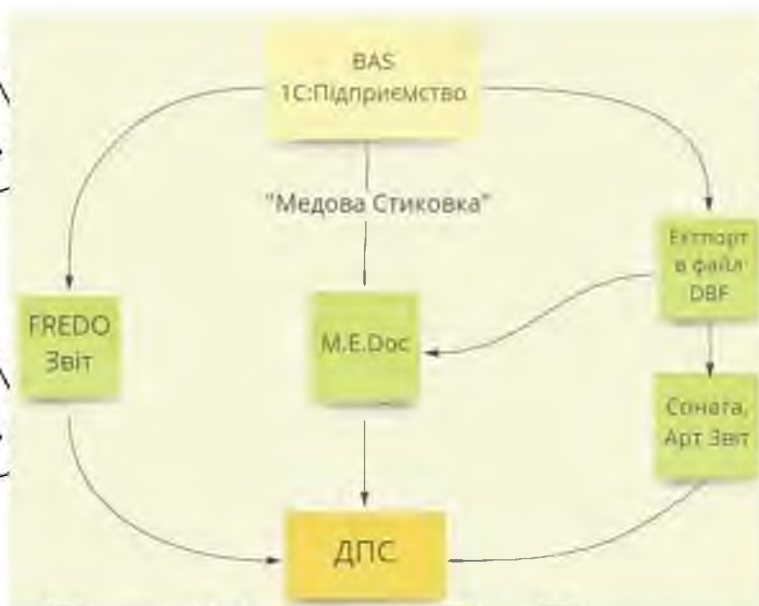

Рис. 2.4 Інтеграція існуючої бухгалтерської програми у систему подачі звітності

Таким чином, застосування комп'ютерної техніки дозволяє обробляти внутрішню бухгалтерську інформацію, як в цілому по підприємству, так і по окремим об'єктам бухгалтерського обліку та формувати податкову та статистичну звітність для надання до відповідних органів.

Висновки до розділу 2

Площа сільськогосподарських угідь СТОВ «Дружба-Нова» з року в рік збільшується: протягом 2020-2022 рр. земельний банк господарства зріс на 15,2% та у 2022 р. склав 3358 га.

Середньорічна кількість працюючих у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. зменшилася на 4 особи, в той час як порівняно з 2021 р. на 17 працівників. Питома вага працюючих у рослинництві та тваринництві є відносно стабільною. Вартість основних виробничих засобів, що припадає на одного працівника, протягом аналізованого періоду зросла на 44,1% (з 326,4 до 470,5 тис.грн.).

В господарстві робоча сила використовується ефективно, внаслідок підвищення продуктивності праці за рахунок покращення організації робочої сили на підприємстві.

СТОВ «Дружба-Нова» спеціалізується на виробництві молока та зернових культур, питома вага яких у структурі виручки від реалізації продукції у 2022 р. склала 82%. Очевидно, що виробництво продукції рослинництва є допоміжним і спрямоване, в першу чергу, на забезпечення власних потреб тваринництва.

Спеціалізація, яка фактично склалась, відповідає запланованій і природно-кліматичній умовам, оскільки є сприятливі умови для вирощування і виробництва основних видів продукції.

Облік виробничих витрат у СТОВ «Дружба-Нова» регламентується П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати».

Рахунки обліку витрат на виробництво згідно Плану рахунків відносяться до другого класу «Запаси».

Основними первинними документами при відображенні витрат є: вимоги-накладні, накладні, наряди на виконання робіт, таблиці, прибуткові ордери, рахунки-фактури, авансові звіти, видаткові касові ордери, довідки бухгалтерії, відомості розподілу витрат, акти прийому виконаних робіт та ін.

Формування інформації про витрати на виробництво і виходу продукції у СТОВ «Дружба-Нова» здійснюється на рахунках 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», а також на рахунку 90 «Собівартість реалізації» та їх відповідних субрахунках.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ВИРОБНИЦТВО СОНЯШНИКУ

Методичні прийоми аналізу виробництва соняшнику та його організація

Актуальність питання зі скороченням витрат на виробництво олійних культур безупинно зростає. Як зазначає переважна більшість науковців, витрати є одним з вирішальних аспектів впливу на економічну стійкість, конкурентоспроможність та ефективність діяльності сільськогосподарського підприємства.

У зв'язку з цим виникає необхідність підтримки оптимального рівня витрат, для вирішення цієї проблеми ключова роль відводиться управлінню витратами та проведенню економічного аналізу, з ціллю проведення комплексного аналізу впливу невідхильних чинників на зміну показників діяльності та досягнення підприємством високих фінансових результатів. Лише комплексний підхід до аналізу посприяє керівництву сільськогосподарських підприємств приймати більш оптимальні та аргументовані рішення щодо оптимізації виробничих витрат та контролю собівартості продукції олійних культур.

Переконливий внесок у дослідження теоретичних та методологічних засад економічного аналізу здійснили вчені, зокрема М.Д. Білик, Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, І.П. Житна, Г.І. Кіндрацька, І.Д. Лазаришина, В.К. Савчук, Б.М. Литвин, Є.В. Мних, Ю.С. Цал-Цалко, М.Г. Чумаченко, С.І. Шкарабан.

Комплексний аналіз витрат є невід'ємною складовою цілісного внутрішньогосподарського управління та створення ефективного порядку для контролю, аналізу, планування та прогнозування витрат.

Обліково-аналітична система встановлює джерела інформації, які необхідні для вирішення окресленого керівництвом кола суттєвих питань, а також встановлює порядок застосування облікової та аналітичної інформації пре

виробничі витрати для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень керівництвом підприємства.

Рябенко Л.М. вказує на те, що «система обліково-аналітичного забезпечення має генерувати максимально релевантні дані, корисні для стратегічного управління, тобто це універсальний ресурс, здатний забезпечувати виробництво стратегічного управлінського рішення, що базується на інформаційній системі високої якості та достовірності» [52].

Результативність системи економічного аналізу витрат повністю залежить від організації такої системи на підприємстві. Організація аналізу витрат представляє комплекс заходів для проведення дослідження витрат направлених забезпечувати високу достовірність аналітичного процесу.

Головне завдання організації економічного аналізу – досягнення поставленої мети (пошук резервів підвищення ефективності господарювання) в найкоротші строки при найкращому використанні наявних ресурсів. Це вимагає чіткого розуміння суті, мети, завдань, об'єкта, предмета аналізу, дотримання його принципів, знання видів, уміння використовувати на практиці аналітичні методи і способи, збирати необхідну інформацію, робити відповідні розрахунки та висновки [9].

Основним джерелом інформації для проведення аналізу витрат і собівартості продукції олійних виступають дані бухгалтерського обліку, а саме: первинні документи, дані системи бухгалтерського обліку (дані синтетичного та аналітичного обліку, оборотно-сальдові відомості, спеціальні звіти та інші облікові реєстри), дані інвентаризацій, калькуляції, кошториси витрат на виробництво тощо, дані фінансової та статистичної звітності, а саме: форми № 50-сг «Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств» та форми № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)».

Низька результативність управлінських рішень досить часто пов'язана з несвочасним забезпеченням інформацією осіб, які приймають рішення, низькою якістю даних.

Аналіз виробництва соняшнику слід проводити у відповідності до блок-схеми (рис. 3.1)

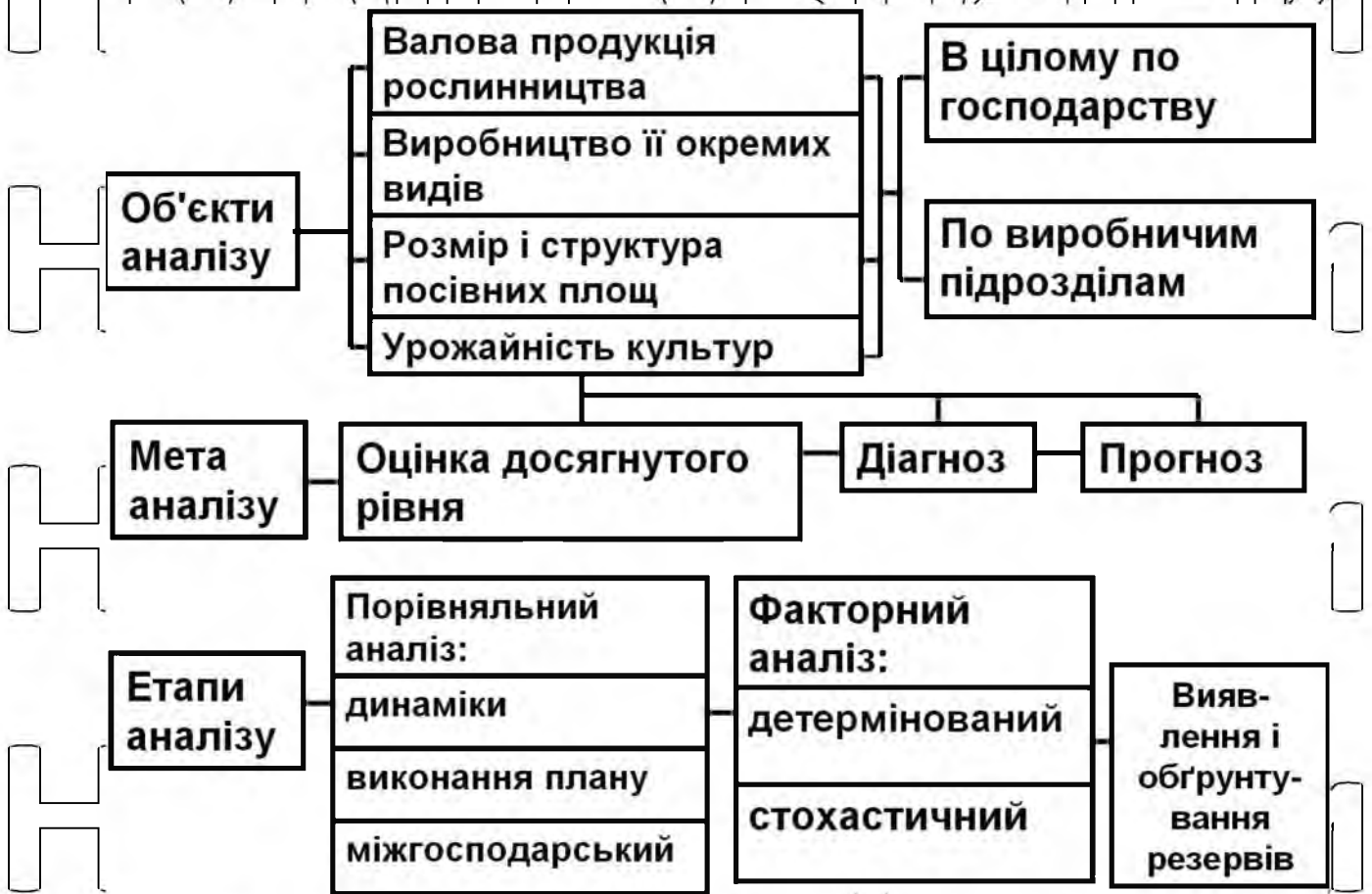

Рис. 3.1 Блок-схема аналізу виробництва продукції рослинництва

Також, ми вважаємо за необхідне розробку раціональної системи управління витратами підприємства, яку потрібно впровадити шляхом:

- виділення основних понять і процедур системи управління витратами;
- виявлення існуючих проблем формування та контролю витрат на підприємстві;
- формування моделі управління витратами на етапі процедури/процесу бюджетування;
- поєднати інформаційної інтегрованої системи контролінгу для загального використання менеджментом підприємства;
- адаптації існуючого документообігу до обробки інтегрованої інформаційної системи на підприємстві;
- розподілу відповідальності за формування й удосконалення механізму

мотивації персоналу та стимулювання працівників до раціонального використання ресурсного потенціалу підприємства в умовах його стратегічного розвитку.

Особливо важливо провести аналіз валового виробництва продукції рослинництва, зокрема соняшнику. Структурно-логічну модель факторної системи обсягу виробництва продукції рослинництва наведено нижче (рис. 3.2).

Рис. 3.2 Структурно-логічна модель факторної системи обсягу виробництва

соняшнику

Отже, правильно складена методика аналізу, розуміння алгоритму його проведення із унаочненими схемами деталізації факторів, сприятиме підвищенню якості проведення аналізу, а отже і ефективності прийняття управлінських рішень.

Аналіз виходу продукції та витрат виробництва соняшнику

Аналіз урожайності сільськогосподарських культур передбачає оцінку технологічного процесу за окремими операціями та строками проведення. У

СТОВ «Дружба-Нова» проводиться щорічне вивчення дотримання технології вирощування окремих культур рослинництва, зокрема соняшнику.

Завдання, як поставлені перед сільським господарством, конкретизуються системою показників перспективних і виробничо-фінансових планів господарств. Досягнення запланованого валового збору сільськогосподарських

культур необхідне для покриття внутрігосподарських потреб у насінні, кормах, для одержання виручки від реалізації, створення належних страхових і перехідних запасів для видачі працівникам в рахунок оплати праці, ще особливо актуально на сьогодні. За таких умов виробничий потенціал галузі використовується належно, а рівень її розвитку вважається високим.

Підвищення урожайності на даний час є найбільш актуальною проблемою для сільськогосподарських товаровиробників, оскільки підвищення урожайності впливає не тільки на збільшення валового збору, а й відповідно на зменшення собівартості продукції. Зміни урожайності у СТОВ «Дружба-Нова» за останні 10 років наведено на рис 3.3.

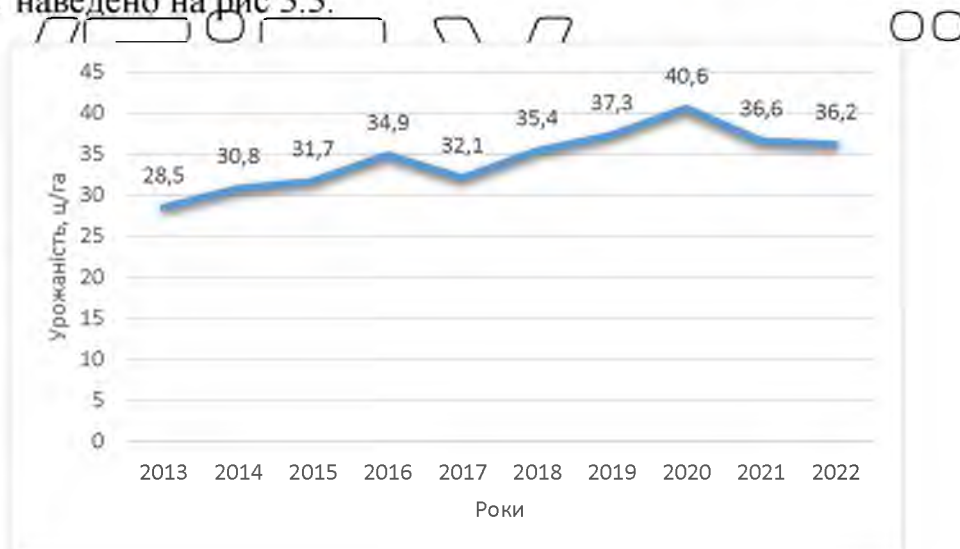

Рис. 3.3 Динаміка урожайності соняшнику у СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області за 2013 – 2022 рр.

Рівень виконання плану валових зборів соняшнику оцінюють на основі порівняння фактичних валових зборів і запланованих, використовуючи натуральні і вартісні показники. Відхилення валового збору соняшнику зумовлюється такими факторами, як розмір посівних площ та урожайність. Щоб виявити вплив цих факторів на зміну валового збору, застосовують індексний метод. Використавши дані табл. 3.1 проаналізуємо зміну валового збору соняшнику та вплив основних факторів на нього у 2020–2022 рр.

Таблиця 3.1

Динаміка посівних площ, урожайності, валового збору соняшнику у основних

видів продукції у СТОБ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області у 2020-2022 рр.

Продукція	Посівна площа (поголів'я), га (гол)			Урожайність (продуктивність 1 гол.), ц/га (ц/гол.)			Валовий збір, ц			Валовий збір, 2022р. до 2020р., %
	2020р.	2021р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	2020р.	2021р.	2022р.	
Соняшник	248	261	331	40,6	36,6	36,2	10063	9567	11968	118,9

Загальна зміна валового збору соняшнику у 2022 р. порівняно з 2021 р.:

$$I_{\text{вп}} = \frac{\sum P_1 Y_1}{\sum P_0 Y_0} = \frac{11968}{9567} = 1,251 \text{ або } 125,1\%.$$

в тому числі

- за рахунок зміни площі посіву:

$$I_{\text{вп}} = \frac{\sum P_1 Y_0}{\sum P_0 Y_0} = \frac{12114,6}{9567} = 1,266 \text{ або } 126,6\%.$$

- за рахунок зміни урожайності:

$$I_{\text{вп}} = \frac{\sum P_1 Y_1}{\sum P_1 Y_0} = \frac{11968}{12114,6} = 0,988 \text{ або } 98,8\%.$$

Отже, як видно з розрахунків, загальне збільшення валового збору у 2022р. порівняно з 2021 р. на 125,1% відбулося за рахунок зростання площ на 126,6% та зниження врожайності на 98,8%.

Подібний розрахунок проведемо і у абсолютному вимірі. Так, абсолютний приріст валового збору соняшнику становить:

$$\Delta_{уп} = \sum \Pi_1 Y_1 - \sum \Pi_0 Y_0 = 11968 - 9567 = +2401 \text{ ц.}$$

Збільшення валового збору насіння соняшнику на 2401 ц зумовлено

зміною обох факторів. Зокрема,

- за рахунок зміни площі посіву:

$$\Delta_{уп} = \sum \Pi_1 Y_0 - \sum \Pi_0 Y_0 = 12114,6 - 9567 = +2547 \text{ ц.}$$

- за рахунок зміни урожайності:

$$\Delta_{уп} = \sum \Pi_1 Y_1 - \sum \Pi_1 Y_0 = 11968 - 12114,6 = -146,6 \text{ ц.}$$

Таким чином, у 2022р. порівняно з 2021р. мало місце збільшення обсягів валового виробництва соняшнику на 2401 ц, в т.ч. за рахунок збільшення площ посіву під цією культурою та зростання її урожайності відповідно на +2547 ц та -146,6 ц.

Вплив агротехнічних заходів (кількість внесених мінеральних добрив на 1 га, ц д.р.) на урожайність соняшнику визначимо за допомогою кореляційного аналізу. За отриманими даними маємо систему рівнянь:

$$14a_0 + 25,6a_1 = 513,6$$

$$25,6a_0 + 34,4a_1 = 889,08$$

$$a_0 + 1,228a_1 = 34,392$$

$$a_0 + 1,343a_1 = 34,729$$

Від другого рівняння віднімаємо перше і отримуємо:

$$0,115a_1 = 0,337$$

$$a_1 = 0,337 / 0,416 = 0,81$$

Підставляємо значення a_1 в будь-яке із попередніх рівнянь.

$$a_0 = 34,729 - 1,343 \cdot 0,81 = 30,793$$

Отже, рівняння кореляційного зв'язку між внесеними мінеральними добривами та урожайністю соняшника матиме вигляд:

y
 x

Економічний зміст цього рівняння такий: коефіцієнт регресії показує, що в досліджуваному господарстві із збільшенням внесення мінеральних добрив на

Обчислений коефіцієнт кореляції показує, що між урожайністю соняшнику

та внесеними мінеральними добривами існує помірний лінійний зв'язок. Це означає, що із підвищенням внесення мінеральних добрив на 1 ц урожайність соняшнику відповідно зростає.

та Останнє десятиліття та характеризуються та значним глобальним потеплінням, та що потребує та оцінки та взаємозв'язку та погодних та ризиків з та результативними показниками та діяльності та сільськогосподарських та підприємств, та Керівники сільськогосподарських та підприємств та і головні та спеціалісти, та передусім, та головні агрономи, та повинні та накопичувати та інформацією про та погодні умови та на території розміщення та господарства щонайменше та за останні 10 років.

На підставі такої інформації слід класифікувати роки як сприятливі, середні й несприятливі стосовно основних культур і обчислювати ймовірну врожайність. Нижче наведені погодні умови району за останні роки.

Таблиця 3.2

Погодні умови Придубзького району Чернігівської області у 2014-2022 рр.)

Рік	ГТК	Кількість опадів за період вегетації, мм	Сума активних температур, 0С	СНУ*	Мінімальна відносна вологість повітря у період цвітіння, %	Урожайність, ц/га	Класифікація року за погодними умовами
2014	0,83	266,4	3142	3768	46,8	26,8	середній
2015	1,07	302,9	2826	3352	35,6	31,3	сприятливий
2016	0,50	153,4	3077	3603	32,3	22,2	несприятливий
2017	0,79	245,0	3093	3697	51,5	29,2	сприятливий
2018	0,89	249,1	2787	3285	49,9	28,0	сприятливий
2019	0,44	128,4	2889	3334	32,8	24,3	несприятливий
2020	0,40	120,1	2996	3519	61,8	29,9	сприятливий
2021	0,81	233,4	2869	3375	36,9	25,8	середній
2022	0,56	154,3	2756	3225	45,8	26,4	середній

* - кількість накопичених одиниць тепла (Crop Heat Units).

Аналіз гідротермічних умов території Чернігівської області за 2014-2022 рр. свідчить про різку зміну клімату та регіону в бік посушливості та різкого зменшення запасів продуктивної вологи та в шарі ґрунту, де найбільш активна діяльність стрижневого кореня соняшнику. Мінімальна потреба в ній задовольняється при 350 – 400 мм опадів за вегетаційний період. Тоді як у Чернігівській області в середньому цей показник дорівнює 227 мм. Найбільш важливою є забезпечення рослин вологою під час утворення квіткових зачатків до цвітіння (діаметр яких сягає приблизно 3-4 см). Цей період (найбільшої потреби у волозі) триває близько 40 діб і закінчується після повного цвітіння.

Коли рослини соняшнику вже на ранніх стадіях розвитку страждають від нестачі вологи – формується менша площа листової поверхні, у кошику закладається менша кількість квіток, через що знижується врожайність. Висока здатність соняшнику до споживання вологи у великих об'ємах пояснюється низьким опором води при її перенесенні по рослині.

Застосувавши кореляційний аналіз вивчимо вплив на урожайність соняшнику кількості опадів за вегетаційний період та відносної вологості повітря в період цвітіння (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Вихідні і розрахункові дані для обчислення тісноти зв'язку між кількістю опадів за вегетаційний період (x_1) відносною вологістю повітря в період цвітіння (x_2) урожайністю соняшнику (y) СТОБ «Дружба-Нова» Придубського району Чернігівської області

№	(x_1)	(x_2)	(y)	x_1^2	x_2^2	y^2	yx_1	yx_2
1	266,4	46,8	30,8	70968,96	2190,24	718,24	7139,52	1254,24
2	302,9	35,6	31,7	91748,41	1267,36	979,69	9480,77	1114,28
3	153,4	32,3	34,9	23531,56	1043,29	492,84	3405,48	717,06
4	245,0	51,5	32,1	60025,00	2652,25	852,64	7154,00	1503,8
5	249,1	49,9	35,4	62050,81	2490,01	784,00	6974,80	1397,2
6	128,4	32,8	37,3	16486,56	1075,84	590,49	3120,12	797,04
7	120,1	61,8	40,6	14424,01	3819,24	894,01	3590,99	1847,82
8	233,4	36,9	36,6	54475,56	1361,61	665,64	6021,72	952,02
9	154,5	45,8	36,2	23870,25	2097,64	696,96	4078,80	1209,12
Всього	1853,2	393,4	243,9	417581,12	17997,48	6674,51	50966,20	10792,68
В середньому	205,9	43,7	27,1	46397,90	1999,72	741,61	5662,91	1199,18

НУБІП України

$$r_1 = \frac{\overline{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sqrt{(\overline{x^2} - \bar{x}^2) \cdot (\overline{y^2} - \bar{y}^2)}} = \frac{5662,91 - 205,9 \cdot 27,1}{\sqrt{(46397,9 - 205,9^2)(741,61 - 27,1^2)}} = \frac{83,02}{169,644} = 0,52$$

$$r_2 = \frac{\overline{xy} - \bar{x} \cdot \bar{y}}{\sqrt{(\overline{x^2} - \bar{x}^2) \cdot (\overline{y^2} - \bar{y}^2)}} = \frac{1199,18 - 43,7 \cdot 27,1}{\sqrt{(24,44 - 43,7^2)(741,61 - 27,1^2)}} = \frac{14,91}{24,44} = 0,61$$

За результатами розрахунків нами було встановлено, що на формування врожаю соняшнику впливає не стільки кількість опадів за період вегетації ($r=0,52$), як мінімальна відносна вологість повітря у період цвітіння рослин ($r=0,61$).

В системі показників, які характеризують ефективність виробництва і посилення його інтенсифікації, одне із провідних місць належить собівартості продукції.

Собівартість продукції є головним ціноутворюючим чинником. Вживання суб'єкта господарювання в умовах конкуренції залежить від можливості підтримувати оптимальний рівень собівартості продукції. Вирішення цього завдання залежить від багатьох чинників, головним з яких є стратегія поведінки у конкурентному середовищі й ефективність використання ресурсів.

Собівартість одиниці продукції рослинництва найчастіше розраховують по завершенню технологічного циклу, тобто в кінці року. Рівень собівартості продукції рослинництва залежить від двох комплексних факторів – виходу продукції і витрат на її виробництво. Тому збільшення виходу продукції і економне, в межах норм і нормативів, витрачання праці, матеріалів і коштів забезпечують зниження собівартості одиниці продукції.

Основними чинниками, що впливають на формування собівартості 1 ц соняшника, є урожайність та витрати на 1 га посіву. Вплив основних факторів на собівартість соняшнику у СТОВ «Дружба-Нова» розглянемо в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Виявлення впливу основних факторів на собівартість насіння соняшнику у СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області, 2020–2022 рр.

Показники	Значення показників
Урожайність, ц/га	
2020 рік	40,6
2022 рік	36,2
Витрати на 1 га, грн.	
рік	
2022 рік	
Собівартість 1 ц продукції, грн.	
2020 рік	
2022 рік	
Умовний рік	
Зміни собівартості, грн.	
Всього	
в тому числі за рахунок зміни	
Урожайності	
Витрат	

Аналізуючи дані табл. 3.4 можна зробити висновок, що собівартість соняшнику у 2022 році порівняно з 2020 зменшилася на 54,48 грн. За рахунок зниження урожайності собівартість зросла на 162,29 грн., а за рахунок зниження витрат на 1 га – зменшилася на 216,77 грн.

Аналіз формування витрат на вирощуванні рослинницької продукції проводять в розрізі статей. Залежно від стану рівня собівартості, конкретних завдань, аналіз можна проводити одночасно за всіма напрямками або їх частиною, охоплювати весь цикл виробництва або окремі його стадії та процеси. Однак для досягнення мети – зменшення витрат – аналіз необхідно здійснювати періодично, у результаті чого буде постійно накопичуватися інформація про динаміку витрат, чинники їх змін, що забезпечить якість аналізу.

Проведемо детальний аналіз формування витрат на вирощуванні соняшнику, використовуючи перелік статей, зазначених у формі статистичної звітності 50-ст. (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Структура та вплив статей витрат на вирощуванні соняшнику в СТОБ

«Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області, 2020 – 2022 рр.

Статті витрат	Припадає, тис. грн.				
	2020 р.		2022 р.		зміна за рахунок окремої статті, %
	на 1 га	%	на 1 га	%	
Прямі матеріальні витрати	13558,5	55,3	8348,64	42	-21,2
в т.ч.					
- насіння та посадковий матеріал	1752,02	7,1	1212,99	6,1	-2,2
- мінеральні добрива	3353,23	13,6	2422,66	12,2	-3,8
- пальне та мастильні матеріали	2284,27	9,3	1632,33	8,2	-2,7
- решта матеріальних витрат	6168,95	25,2	3080,66	15,5	-12,6
Прямі витрати на оплату праці	676,21	2,7	3194,26	16,1	10,3
Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати, всього	10282,7	41,9	8345,02	42	-7,9
з них					
- відрахування на соціальні заходи	151,21	0,6	707,55	3,6	2,3
- амортизація необоротних активів	112,9	0,5	937,76	4,7	3,4
- оплата послуг сторонніх організацій	492,34	2,1	473,72	2,3	-0,1
- решта інших прямих та загальновиробничих витрат	9526,21	38,9	6225,98	31,3	-13,5
Всього	24517,3	100	19887,9	100	-18,9

Проаналізувавши отримані дані можна зробити висновок, що найсуттєвішими статтями витрат на вирощуванні соняшнику є «Решта інших прямих та загальновиробничих витрат», «Прямі витрати на оплату праці» та решта матеріальних витрат, які у 2022 р. склали разом 62,9% від усіх виробничих витрат (відповідно 31,3%, 16,1% та 15,5%).

Варто також зазначити, що загальне зниження витрат в розрахунку на 1 га соняшнику склало 18,9%. Практично кожна стаття позитивно вплинула на таке скорочення, за виключенням прямих витрат на оплату праці, амортизації необоротних активів, та відрахувань на соціальні заходи. Найбільш суттєво на скорочення витрат на 1 га соняшнику вплинули такі статті як «решта інших прямих та загальновиробничих витрат» та «решта матеріальних витрат».

Якісні характеристики продукції безпосередньо впливають на обсяг реалізації продукції, рівень її товарності. Розглянемо більш детально рівень та динаміку товарності соняшнику (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

Товарність соняшнику у СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області, 2020-2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. у до 2020 р. %	2022 р. у до 2020 р. (+, -) в.п.
Вироблено, ц	10063	9567	11968	118,9	1905
Виробнича собівартість виробленої продукції, тис. грн	6080,3	5985,1	6582,9	108,3	502,6
Реалізовано, ц	9504	7390	10054	105,8	550
Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн	5742,3	4623	5530,2	96,3	-212,1
Рівень товарності, %	94,4	77,2	84	X	-10,4 в.п.

Власні виробничі потужності з отримання соняшникової олії використовуються господарством з метою отримання додаткового прибутку за рахунок внутрішньої переробки насіння соняшника з подальшою її реалізацією у власній торгівельній мережі. Макуха, як побічний продукт переробки та джерело протеїну, в подальшому згодовується тваринам. З цієї причини рівень товарності соняшнику протягом аналізованого періоду коливався в межах 77,2-94,4%.

Нераціональне накопичення готової продукції на складах є за своєю суттю є заморожування обігових коштів підприємства. Тому варто розглянути динаміку зміни залишків готової продукції у контексті динаміку зміни виручки від реалізації продукції. Для такої оцінки використовують коефіцієнт швидкості обертання готової продукції (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Динаміка швидкості обертання коштів, вкладених в готову продукцію у СТОВ

«Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області, 2020-2022 рр.

Показники	Роки			2022 р. до 2020 р., #(-)
	2020	2021	2022	
Середньорічні залишки готової продукції, тис. грн.	33188	37402	44758	11570
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	140753	161916	151267	10514
Швидкість обертання готової продукції, оборотів	4,2	4,3	3,4	-0,8
Тривалість 1 обороту готової продукції, днів	86,1	84,3	108	21,9

Як бачимо, швидкість обертання готової продукції у СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області істотно уповільнюється, що може свідчити про певні ускладнення з реалізацією продукції. Так протягом аналізованого періоду тривалість одного її обороту збільшилась на 21,9 днів і становила у 2022р. 108 днів. Обсяги готової продукції на складі мають бути оптимальними щодо тривалості виробничого циклу, умов реалізації продукції і порядку її оплати.

Для більш детальної оцінки проведемо порівняльний аналіз темпів зростання обсягів готової продукції та виручки від реалізації продукції (табл. 3.8 та рис. 3.4).

Таблиця 3.8

Порівняльна оцінка динаміки зміни обсягів готової продукції та виручки від реалізації продукції у СТОВ «Дружба-Нова»

Показники	Роки				2022 р. до 2019 р., +(-)
	2019	2020	2021	2022	
Середньорічні залишки готової продукції, тис. грн.	29757	33188	37402	44758	15001
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	107840	140753	161916	151267	43427
Темп приросту готової продукції, %	X	11,5	12,7	19,7	8,1
Темп приросту чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), %	X	30,5	15,0	-6,6	-37,1

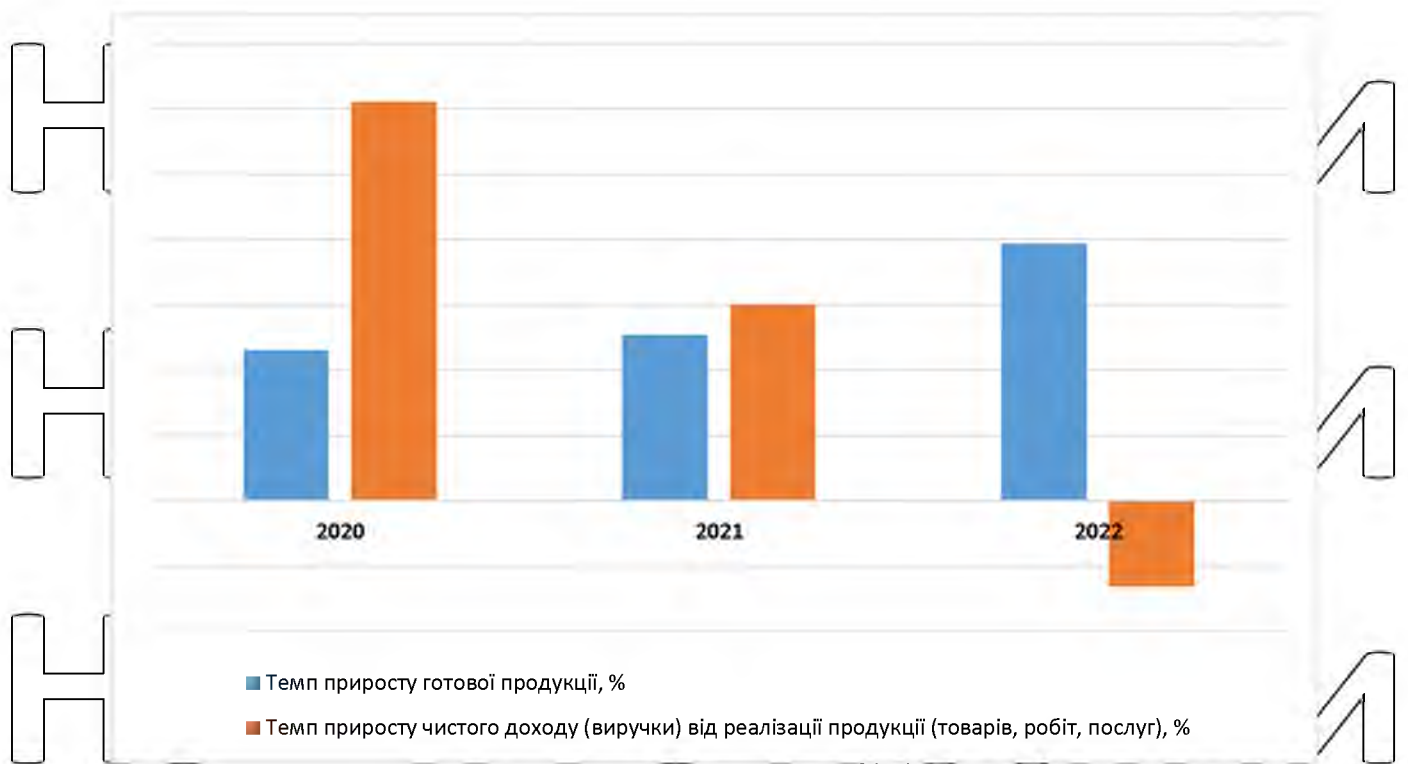

Рис. 3.4 Порівняння темпів приросту готової продукції та виручки від реалізації
 СТОВ «Дружба-Нова» Прилуцького району Чернігівської області

Як показують розрахунки, протягом перших двох досліджуваних років має місце правильне співвідношення у зміні вищезазначених показників.

Уповільнення швидкості обертання готової продукції у 2022 р. є наслідком повномасштабного вторгнення, коли налагоджені раніше зв'язки були тимчасово втрачені, що є мало прямиї, незалежний від керівництва підприємства, об'єктивний вплив на ділову активність підприємства.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Узагальнення матеріалів дослідження та пропозиції з покращення
обліково-аналітичного забезпечення управління виробництвом соняшнику

Прийняття рішень, пов'язаних з виробничим обліком, вимагає збалансованого планування (бюджетування), ведення бухгалтерії, контролю та аналізу. З цієї причини облік збитків та вигод є частиною загального управління певною сферою - управління витратами.

Виробничі витрати у сільськогосподарських підприємствах поділяють на постійні, змінні та умовно-змінні. Останні два види названі пропорційними та непропорційними. Величина змінних витрат визначається кількістю продукції, а умовно-змінних - площею посіву (наявністю поголів'я). Відповідно до цього здійснюють нормування витрат. Ця обставина суттєво впливає на всю систему формування даних та підбивання підсумків діяльності підрозділів.

Підтвердженням цього може слугувати порядок розробки нормативів витрат на одиницю площі конкретних культур, що вже давно застосовують у практиці сільськогосподарських підприємств.

Порядок ведення обліку витрат, виходу продукції або обсягу виконаних робіт має здійснюватися у повній відповідності до планових завдань (бюджетів витрат) з дотриманням вимог нормативних документів, зокрема Методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості сільськогосподарської продукції, затверджених наказом Міністерства аграрної політики України від 18.05.2001 р. № 132. При цьому дані про результати діяльності підрозділів мають відповідати потребам заповнення Звіту про витрати на виробництво сільськогосподарської продукції за формою 50-сг.

Аналітичний облік витрат і врожаїв у рослинних одиницях повинен проводитися для окремих культур або їх груп або видів робіт відповідно до розробленого завдання. Якщо виробництво певної культури відбувається на певних територіях з різними технологіями, що підтверджується відмовою від одиниці, витрати ведуться на різних аналітичних рахунках.

Запровадження системи управління витратами з урахуванням їх поділу на три групи залежно від обсягу виробництва дає змогу обґрунтовано визначити результати застосування передових технологічних прийомів, наприклад, шляхом уточнення методики розрахунку беззбитковості, інших показників. Одночасно потрібно вжити низку заходів для вдосконалення бухгалтерського обліку та підвищення надійності даних, необхідних для складання звітності про результати діяльності господарства.

Основними напрямками пошуку резервів збільшення виробництва продукції рослинництва, в тому числі соняшнику наведено на рис. 3.5.

Рис. 3.3 Основні напрями пошуку резервів збільшення виробництва продукції рослинництва

Одним з резервів збільшення валових зборів є розміщення соняшнику по найбільш сприятливих попередниках. Це, насамперед, не потребує додаткових витрат. В господарстві необхідно розширити посіви соняшнику по чорних парах, багаторічних травах, які накопичують азот і вологу в ґрунті. Також важливим потенційним фактором збільшення соняшнику є зрошення земель. Слід

визначити, що в умовах зрошення одержати високі врожаї соняшнику без застосування добрив практично неможливо.

Напрямок підвищення економічної ефективності виробництва зерна є впровадження нових форм організації і стимулювання праці, широке використання активного підряду і орендних відносин у господарстві. Практика сільськогосподарських підприємств свідчить, що застосування в бригадах та інших внутрішньогосподарських підрозділах прогресивних форм організації і оплати праці за кінцевими результатами сприяє значному підвищенню врожайності олійних культур і продуктивності праці у виробництві соняшнику.

Для підвищення урежайності соняшнику в СТОБ «Дружба-Нова» і в Україні в цілому необхідно розміщувати посіви цих культур після кращих попередників у системі сівозмін, проводити за потребою на відповідних полях

хімічну меліорацію; вирощувати високопродуктивні сорти, які позитивно

реагують на підвищений агрофон, а також стійкі проти вилягання; застосовувати

диференційовану систему обробітку ґрунту залежно від ґрунтово-кліматичних умов; забезпечувати рослини достатньою кількістю елементів мінерального

живлення на основі картограм полів, а також необхідно проводити роздрібне

застосування азотних добрив протягом вегетації на основі ґрунтової і рослинної

діагностики; регулювати ріст рослин за допомогою ретардантів; застосовувати

інтегровану систему захисту рослин від бур'янів, хвороб та шкідників;

індустріалізувати виробництво соняшнику, своєчасно і доброякісно вирощувати

всі технологічні прийоми, спрямовані на накопичення в ґрунті води, захист

ґрунтів від ерозії, створення сприятливих умов розвитку олійних культур.

Розширення виробництва насіння соняшнику високої якості гарантує повне забезпечення населення країни продуктами харчування, створення вагомого

експортного потенціалу сільськогосподарської продукції, економічну

стабільність і незалежність держави.

Таким чином, управління витратами в сільськогосподарських підприємствах досить суттєво відрізняється від методики, яку використовують в

інших галузях. Поділ витрат на три групи залежно від обсягу виробництва потребує застосування специфічної методики управління ними. Однак на практиці досить часто виникають труднощі при поділі витрат на постійні і змінні, що потребує подальших досліджень.

Висновки до розділу 3

Аналізуючи виробничі витрати, можна перевірити обґрунтованість управлінських рішень, пов'язаних із ними. Об'єктивна оцінка виконання рішень там, де є відхилення фактичних витрат від запланованих витрат; з'ясуйте фактори цих відхилень. Для аналізу використовуються такі джерела інформації: заплановані виробничі витрати; аналітичні розрахунки, норми та норми споживання ресурсів; звітна інформація.

Загальне збільшення валового збору соняшнику на 125,1% у 2022р. порівняно з 2021 р. відбулося за рахунок зростання площ на 126,6% та зниження врожайності на 98,8%.

У 2022р. порівняно з 2021 р. мало місце збільшення обсягів валового виробництва соняшнику на 2401 ц, в т.ч. за рахунок збільшення площ посіву під цією культурою та зростання її урожайності відповідно на +2547 ц та -146,6 ц.

За результатами розрахунків нами було встановлено, що на формування врожаю соняшнику впливає не стільки кількість опадів за період вегетації ($r=0,52$), як мінімальна відносна вологість повітря у період цвітіння рослин ($r=0,61$).

собівартість соняшнику у 2022 році порівняно з 2020 зменшилася на 54,48 грн. За рахунок зниження урожайності собівартість зросла на 162,29 грн., а за рахунок зниження витрат на 1 га – зменшилася на 216,77 грн.

Проаналізувавши отримані дані можна зробити висновок, що найсуттєвішими статтями витрат на вирощуванні соняшнику є «Решта інших прямих та загальновиробничих витрат», «Прямі витрати на оплату праці» та решта матеріальних витрат, які у 2022 р. склали разом 62,9% від усіх виробничих

витрат (відповідно 31,3%, 16,1% та 15,5%).

Варто також зазначити, що загальне зниження витрат в розрахунку на 1 га соняшнику склало 18,9%. Практично кожна стаття позитивно вплинула на таке скорочення, за виключенням прямих витрат на оплату праці, амортизації необоротних активів, та відрахувань на соціальні заходи. Найбільш суттєво на скорочення витрат на 1 га соняшнику вплинули такі статті як «решта інших прямих та загальновиробничих витрат» та «решта матеріальних витрат».

Власні виробничі потужності з отримання соняшникової олії використовуються господарством з метою отримання додаткового прибутку за рахунок внутрішньої переробки насіння соняшника з подальшою її реалізацією у власній торгівельній мережі. Макуха, як побічний продукт переробки та джерело протеїну, в подальшому згодовується тваринам. З цієї причини рівень товарності соняшнику протягом аналізованого періоду коливався в межах 77,2-

Управління витратами в сільськогосподарських підприємствах досить суттєво відрізняється від методики, яку використовують в інших галузях. Поділ витрат на три групи залежно від обсягу виробництва потребує застосування специфічної методики управління ними. Однак на практиці досить часто виникають труднощі при поділі витрат на постійні і змінні, що потребує подальших досліджень.

ВИСНОВКИ

Важливою умовою успішної діяльності підприємств є досягнення оптимального рівня витрат на виробництво, внаслідок чого зросте конкурентоздатність продукції та стане реальним досягнення довгострокового економічного зростання підприємств.

Основним аналітичним інструментом аналізу є процес вибудовування повної структури витрат. Повний ланцюг витрат включає набагато більше затрат, ніж власні внутрішні витрати фірми: він включає затрати, виникаючі на кожній стадії ринкової ланки до отримання продукту кінцевим споживачем.

Витрати підприємства можна класифікувати за різними ознаками. Класифікація витрат потрібна для визначення вартості продукції та відповідно для ціноутворення; для визначення собівартості продукції, тобто локальних витрат. Велике значення класифікації витрат в управлінні ними і перш за все здійснення калькуляції собівартості продукції для різних потреб управління.

Первісна вартість на відміну від справедливої вартості відображає реальні витрати на виробництво продукції, які зафіксовані в первинних документах і регістрах бухгалтерського обліку, а також базується на реальних цінах, що діяли на відкритому ринку на момент придбання засобів виробництва і предметів праці.

Основною проблемою при визнанні витрат і їх оцінці є невідповідності, що існують між П(С)БО та МСФЗ в частині відображення витрат. Порівнюючи оцінку та визнання витрат за Міжнародними стандартами фінансової звітності, Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку можна зробити висновок, що основними ознаками порівняння є: визначення терміну витрат, класифікація та групування витрат, елементи витрат, визнання витрат та оцінка витрат

Площа сільськогосподарських угідь СТОВ «Дружба-Нова» з року в рік збільшується: протягом 2020-2022 рр. земельний банк господарства зріс на 15,2% та у 2022 р. склав 3358 га.

Середньорічна кількість працюючих у 2022 р. у порівнянні з 2020 р. зменшилася на 4 особи, в той час як порівняно з 2021 р. на 17 працівників.

Питома вага працюючих у рослинництві та тваринництві є відносно стабільною. Вартість основних виробничих засобів, що припадає на одного працівника, протягом аналізованого періоду зростає на 44,1% (з 326,4 до 470,5 тис.грн.).

В господарстві робоча сила використовується ефективно, внаслідок підвищення продуктивності праці за рахунок покращення організації робочої сили на підприємстві.

СТОВ «Дружба-Нова» спеціалізується на виробництві молока та зернових культур, питома вага яких у структурі виручки від реалізації продукції у 2022 р. склала 82%. Очевидно, що виробництво продукції рослинництва є допоміжним і

спрямоване, в першу чергу, на забезпечення власних потреб тваринництва.

Спеціалізація, яка фактично склалась, відповідає запланованій і природно-кліматичній умовам, оскільки є сприятливі умови для вирощування і виробництва основних видів продукції.

Облік виробничих витрат у СТОВ «Дружба-Нова» регламентується П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати».

Рахунки обліку витрат на виробництво згідно Плану рахунків відносяться до другого класу «Запаси».

Основними первинними документами при відображенні витрат є: вимоги-накладні, накладні, наряди на виконання робіт, таблиці, прибуткові ордери, рахунки-фактури, авансові звіти, видаткові касові ордери, довідки бухгалтерії, відомості розподілу витрат, акти прийому виконаних робіт та ін.

Формування інформації про витрати на виробництво і виходу продукції у СТОВ «Дружба-Нова» здійснюється на рахунках 23 «Виробництво», 91 «Загальновиробничі витрати», а також на рахунку 96 «Собівартість реалізації» та їх відповідних субрахунках.

Загальне збільшення валового збору соняшнику на 125,1% у 2022р. порівняно з 2021 р. відбулося за рахунок зростання площ на 126,6% та зниження врожайності на 98,8%.

У 2022р. порівняно з 2021 р. мало місце збільшення обсягів валового

виробництва соняшнику на 2401 ц, в т.ч. за рахунок збільшення площ посіву під цією культурою та зростання її урожайності відповідно на +2547 ц та +146,6 ц.

За результатами розрахунків нами було встановлено, що на формування врожаю соняшнику впливає не стільки кількість опадів за період вегетації ($r=0,52$), як мінімальна відносна вологість повітря у період цвітіння рослин ($r=0,61$).

Собівартість соняшнику у 2022 році порівняно з 2020 зменшилася на 54,48 грн. За рахунок зниження урожайності собівартість зросла на 162,29 грн., а за рахунок зниження витрат на 1 га – зменшилася на 216,77 грн.

Проаналізувавши отримані дані можна зробити висновок, що найсуттєвішими статтями витрат на вирощуванні соняшнику є «Решта інших прямих та загальновиробничих витрат», «Прямі витрати на оплату праці» та решта матеріальних витрат, які у 2022 р. склали разом 62,9% від усіх виробничих витрат (відповідно 31,3%, 16,1% та 15,5%).

Варто також зазначити, що загальне зниження витрат в розрахунку на 1 га соняшнику склало 18,9%. Практично кожна стаття позитивно вплинула на таке скорочення, за виключенням прямих витрат на оплату праці, амортизації необоротних активів, та відрахувань на соціальні заходи. Найбільш суттєво на скорочення витрат на 1 га соняшнику вплинули такі статті як «решта інших прямих та загальновиробничих витрат» та «решта матеріальних витрат».

Власні виробничі потужності з отримання соняшникової олії використовуються господарством з метою отримання додаткового прибутку за рахунок внутрішньої переробки насіння соняшника з подальшою її реалізацією у власній торгівельній мережі. Макуха, як побічний продукт переробки та джерело протеїну, в подальшому згодовується тваринам. З цієї причини рівень товарності соняшнику протягом аналізованого періоду коливався в межах 77,2-94,4%.

Управління витратами в сільськогосподарських підприємствах досить суттєво відрізняється від методики, яку використовують в інших галузях. Поділ

витрат на три групи залежно від обсягу виробництва потребує застосування специфічної методики управління ними. Однак на практиці досить часто виникають труднощі при поділі витрат на постійні і змінні, що потребує подальших досліджень.

Операційні витрати СТОВ «Дружба-Нова» розподіляються на прямі виробничі витрати, що обліковуються на рахунку 23 «Виробництво»; непрямі виробничі витрати, що обліковуються на рахунку 91 «Загальноновиробничі витрати», який в кінці місяця закривається на рахунок 23 «Виробництво», тобто входить в собівартість виробленої продукції; адміністративні витрати, для яких призначений рахунок 92 «Адміністративні витрати», на ньому відображаються загальногосподарські витрати, зв'язані з управлінням та обслуговуванням підприємства, витрати на збут продукції відображаються на рахунку 93 «Витрати на збут» на рахунку 94 «Інші витрати операційної діяльності» підприємство СТОВ «Дружба-Нова» веде облік витрат операційної діяльності, які не знайшли свого відображення на попередніх рахунках.

Збільшення виробництва насіння соняшнику і підвищення його ефективності пов'язані з впровадженням висок врожайних і високо олійних сортів та широким використанням індустриальної технології. Важливими складовими підвищення урожайності соняшнику є використання якісного насіння, застосування сівозмін, раціонального поєднання механічних і хімічних способів боротьби з бур'янами, науково обгрунтоване використання добрив, своєчасне збирання, очищення і сушіння насіння, раціональне комплектування машинних агрегатів та ефективне використання комплексів машин. Збільшення врожайності та якості насіння соняшнику повинні досягатися шляхом підбору найкращих для даного регіону гібридів та створення найсприятливіших умов при використанні прогресивних технологій: оптимальними нормами мінерального живлення та застосуванням зрошення. Насіння олійних культур є одним з найбільш привабливих видів продукції на аграрнопродовольчому ринку, попит на яку необмежений і випереджає пропозицію, що відповідно забезпечує високий рівень цін на дану продукцію. Це дозволяє сільськогосподарським

товаровиробникам, навіть при високій урожайності та високій собівартості виробництва олійних культур гарантовано одержувати високі прибутки.

Важливе значення для економічного аналізу має класифікація витрат підприємств. В основі класифікації витрат лежить класифікація видів діяльності підприємства. Відповідно до цієї класифікації витрати поділяються на витрати звичайної діяльності та витрати пов'язані з надзвичайними подіями. Витрати звичайної діяльності в свою чергу поділяються на витрати операційної, фінансової та операційної діяльності. Витрати операційної діяльності – це собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати. Отже в процесі здійснення операційної діяльності підприємство несе витрати на виробництво і реалізацію продукції.

В умовах формування ринкових відносин виникає проблема не стільки у визначенні суми витрат, їх розподілу за об'єктами та забезпечення мінімізації, скільки в управлінні ними в умовах конкуренції та визнання доцільності та досягнення необхідної їх прибутковості. При цьому завдання полягає не в їх мінімізації, а у досягненні такого рівня, за яким вони визнаються споживачами та приносять відповідний прибуток виробникам. Відповідно до визначення фінансових результатів та руху грошових коштів доцільно виокремлювати витрати операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

Було встановлено, що доцільно реалізувати для вдосконалення обліку витрат на збут на СТОВ «Дружба-Нова»:

1. Роздільне проведення обліку витрат на збут по кожному виду продукції, що виробляється підприємством, для чого кожному виду продукції необхідно привласнити свій код.

2. Поділ обліку витрат по кожному виду продукції на перемінні витрати на одиницю продукції і постійні витрати, віднесені до даної продукції.

та На рівні та господарства та для підвищення та результативності та виробництва олійних та культур та необхідно:

оптимізувати та розміщення посівів та сільськогосподарських культур, та

зокрема соняшника, у та межах одного та господарства;

ефективно та використовувати наявні та ресурси та органічних та добрив,
використовувати та насіння високої та якості з та відмінним та генетичним
та потенціалом;

використовувати та переваги біологізації та землеробства та завдяки
розширенню та посівів багаторічних та трав і впровадженню та бактеріальних
препаратів, та збільшення площ та під посівів на та зелене добриво,

запроводжувати та режими мінімізації та обробітку та ґрунту,
впровадження та широкозахватних та ґрунтообробних засобів та і застосування
технології та прямого та висіву;

володіти та виробничою та економічною та інформацією та забезпечувати
та конкурентоспроможність та власної та продукції;

організувати та виробництво олійних та культур на та основі інтеграційних

та процесів, та що зумовлює та організаційну, та технологічну та економічну та
єдність інтересів та у кінцевих та результатах господарювання та всіх колективів,
та задіяних у та виробничому та процесі відповідно та до вкладеного та ними
капіталу.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агамас П.С. Управлінський облік: навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 440 с.
2. Базанова Н. В., Єрмоленко У. В., Сушко Н. І. Казначейська система виконання бюджету: підручник. Київ: Київ. держ. торг.-екон. ун-т, 2018. 250 с.
3. Белебега І. А. Облік і калькуляція собівартості сільськогосподарської продукції. Львів: Вища школа, 2017. 176с.
4. Білоусько В.С., Беленкова М.І. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. Київ: Кондор, 2007. 423с.
5. Бланк П.Й. Бухгалтерський облік у галузях економіки: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2020. 392с.
6. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: навч. посіб. Житомир: ПП «Рута», 2012. 735с.
7. Бухгалтерський облік в Україні: навч. посіб. / За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І.Лемішовського. Вид. 5-те, переробл. і допов. Львів: Інтеллект-Захід, 2014. 1088 с.
8. Бухгалтерський облік, аналіз і контроль: проблеми інтеграції і розвитку / кол. монографія / Бутинець Ф. Ф. та ін.; за ред. Ф. Ф. Бутинця. Житомир: Рута, 2017. 365 с.
9. Гадзевич О. І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства: Навчальний посібник. - Київ, 2004. 327 с.
10. Гаценко О. П., Стрибуль О. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Ун-т «Україна», 2020. 198 с.
11. Герасим П. М., Забчук В. Д. Фінансовий облік і звітність на підприємствах різних галузей: навч. посіб. Тернопіль, 2017. 288 с.
12. Голов С. Бухгалтерський облік та фінансова звітність малих і середніх підприємств. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2014. №10. С. 74-83.
13. Голов С.Ф. Управлінський облік: підручник. Київ: Лібра, 2018. 369 с.
14. Голячук Н.В. Інформаційні системи і технології в обліку і аудиті: навч.

посіб. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2016. 240 с.

15. Гуренко Т.О. Обліково-інформаційне забезпечення стратегічного розвитку аграрної сфери. *Науковий вісник НУБіП України: серія «Економіка, аграрний бізнес, менеджмент»*. 2018. № 290. С. 78 – 89.

16. Должанський М. І., Должанський А. М. Бухгалтерський облік в Україні з використанням Положень (стандартів) бухгалтерського обліку: навч. посіб. Львів: Львівський банківський інститут НБУ, 2015. 494 с.

17. Жолнер Т.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: навч. посіб. Київ: ЦУЛ, 2014. 368 с.

18. Жук В. М. Інституціональне забезпечення розвитку бухгалтерського обліку в Україні. *Фінанси України*. 2010. №11/С. 101-110.

19. Загородній В. П., Савченко В. Я. Бухгалтерський облік, контроль і аудит в умовах ринку. Київ: ДІ - КСІ, 2014. 832 с.

20. Зінкевич О.В., Лазаришина І.Д. Організація і методика обліку та аналізу основних засобів в управлінні реальними інвестиціями: монографія. Рівне: НУВіП, 2017. 208 с.

21. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: колективна монографія / В.К.

Савчук, А.О. Музиченко, А.М. Киш та ін./ За ред. Савчука. Київ: «Компрінт», 2017. 222 с.

22. Калюга Є. В. Нормативно-правове забезпечення надходження вибуття та нарахування амортизації нематеріальних активів. *Економічний вісник університету*. 2014. № 23(1). С. 63-68.

23. Косміна Р. М. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2018. 462 с.

24. Крупельницька І.Г. Звітність підприємства: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури. 2012. 232 с.

25. Кузнецова С. А. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: навч. посіб. Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2008. 230с.

26. Куць Т.В. Витрати та ефективність виробництва продукції в сільськогосподарських підприємствах (моніторинг) / за ред. О.М.Шпичака, К. Друкарня ІНЦ "Інститут аграрної економіки", 2016. 350 с.

27. Куць Т.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами виробництва сільськогосподарської продукції. *Регіональна економіка та управління*. 2017. №2. С. 90

28. Легенчук С. Новий підхід до структури бухгалтерського обліку. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. №10. С. 23-29.

29. Лень В. С., Гливенко В. В. Бухгалтерський облік в Україні: основи та практика : навч. посіб. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ: Центр учбової літератури, 2018 р. 608 с.

30. Лишиленко О. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ: ЦНЛ, 2020. 355 с.

31. Маренич Т. Г. Бухгалтерський облік в агроформуваннях : підручник. Вид. 3-тє, переробл. і допов. Київ: ВД «Професіонал», 2020. 896 с.

32. Мацибора В.І., Степасюк Л.М. та ін. Економіка підприємства : навч. посіб. Вид 2-ге, перероб. й доп. Київ : Каравела, 2012. С. 207 - 211.

33. Мисака Г.В., Шарманська В.М. Бухгалтерський облік : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 400 с.

34. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: навч.-довід. посіб. / Ю.С. Цал-Цалко та ін. Житомир: ТП «Рута», 2011. 707 с.

35. Мних Є.В., Пелешко Н.М. Економічний аналіз: практикум з курсу. Львів, 2013. 173 с.

36. Мосоковський В. Б. Види обліку в сучасних умовах та їх обґрунтування. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. №6. С. 22-29

37. Обліково-аналітичне забезпечення фінансового менеджменту в сільськогосподарських підприємствах / Камінська Т. Г., Н.М. Дробот, Шиш А.М. та ін. / за ред. Камінської Т.Г. Київ: ТОВ «ЦП «Компринт», 2013. 329 с.

38. Огійчук М. Ф., Плаксієнко В. Я., Панченко Л. Г. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: підручник. Вид. 3-тє, переробл. і

допов. / за ред. М. Ф. Огійчука. Київ : Алерта, 2006. 878с.

39. Організація управлінського обліку і контролю вирощування олійних культур: Монографія / за ред. І.Б. Садовської. Луцьк: Редакційно-видавничий відділ ЛНТУ, 2011. 314 с.

40. Основи аудиту : навч. посіб. / С.І. Дерев'яноко та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 328 с.

41. Пашкевич, М.С. Удосконалення теоретичних основ процесу планування виробничих витрат на підприємстві. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. №4, Т.1. С. 30-34.

42. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація : монографія. Київ : КНЕУ, 2015. 260 с.

43. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : наказ М-ва фінансів України від 30 лист. 1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>
(дата звернення: 25.07.2023)

44. Пліса В.Й., Пліса З. П. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Київ : Каравела, 2017. 480 с.

45. Податковий кодекс України. URL:

46. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ М-ва фінансів України від 29 лист. 1999 р. № 290. URL:

47. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : наказ М-ва фінансів України від 31 груд. 1999 р. № 318. URL:

48. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» : наказ М-ва фінансів України від 18 лист. 2005 р. № 790. URL:

49. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» : наказ М-ва фінансів України від 20 жовт. 1999 р. № 246. URL :

(дата звернення: 05.07.2023).

50. Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань : наказ М-ва фінансів України від 02 вер. 2014 р. № 879. URL:

51. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996->

52. Рябенко Л. М. Особливості обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління сільськогосподарськими підприємствами. *Економічні науки*. 2016. № 12., Ч.3. С. 128–137.

53. Сук Л. К., Сук П. Л. Організація документування господарських операцій та документообігу. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2010. №18. С. 6-18.

54. Сук Л.К. Облік і аудит у питаннях та відповідях : навч.-метод. посіб. / Є. В. Калюга, В. К. Савчук, А. М. Шиш та ін. Київ, 2017. С. 317-321.

55. Сук Л.К., Сук П.Л. Фінансовий облік : навч. посіб. Київ : Університет "Україна", 2019. 529 с.

56. Теорія бухгалтерського обліку : навч. посіб. / Дмитрієв І. А., Маліков В.В., Ковальова Т.В., Олейнікова С.Я.; Харків : Харк. нац. автомоб.-дор. ун-т, 2014. 391 с.

57. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України : підручник. Київ : "А.С.К.", 2021. 784 с.

58. Турило А. М., Кравчук Ю. Б. Управління витратами підприємства: Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2021р. 523 с.

59. Уланчук В. О., Оляднічук Н. М. Удосконалення первинного обліку в аграрних підприємствах сьогодення. *Облік і фінанси АПК*. 2016. №1. С. 120-125.

60. Управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: інформаційно-аналітичне забезпечення: монографія / Савчук В.К. та ін. Київ : ІНН «Компринт», 2017. 251с.

61. Фатенок-Ткачук А.О. Фінансовий облік I, II : навч. посіб. Вид. 3-тє

переробл. і допов. Луцьк : Вежа-Друк, 2021. 551 с.

62. Фінансовий облік : конспект лекцій. Абрамчук М. Ю., Гуменна Ю. Г., Тютюнник І. В., Рубанов П. М. Суми : Сумський державний університет, 2018. 395 с.

63. Фінансовий облік : підручник / За ред. Крупки Я. Д. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 481 с.

64. Шара Є. Ю., Бідюк О. О., Соколовська-Гонгаренко І. Є. Бухгалтерський, фінансовий та податковий облік: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 424 с.

65. Нийш А.М., Головчак Г.В., Шепель І.В. Модернізація бухгалтерського обліку та аудиту України в контексті зростаючого інформаційного потенціалу цифрового економічного простору. *Економічні візії*. 2023. № 23. URL: <https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/view/563/514> (дата звернення:

66. Ярмоленко В. П. Про формування собівартості сільськогосподарської продукції. *Економіка АПК*. 2018. №8. С.64–65.

Додаток А1

Підприємство СТОВ «Дружба-Нова»	Територія Чернівецька область	Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	Дата (рік, місяць, число) за СДРПОУ за КОАТУУ за КОПФ	КОДИ		
				2020	12	31
				31333769		
Вид економічної діяльності Вирощування зернових та технічних культур				240		
Середня кількість працівників ¹ 117				01.11		
Адреса, телефон вул. Комарова, буд.69, смт. Варва, Прилуцький р-н, Чернівецька область, 17600, Україна						
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) (форми № 7), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)						
Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):						
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку						
за міжнародними стандартами фінансової звітності						

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на 31 грудня 2020 р.

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	32221	9775
Основні засоби	1010	13455	43934
первісна вартість	1011	24763	68580
знос	1012	21308	24646
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	609	609
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	46285	54318
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	8238	26642
Виробничі запаси	1101	1726	7195
Незавершене виробництво	1102	10996	9839
Готова продукція	1103	5167	9246
Товари	1104	349	342
Поточні біологічні активи	1110	18	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	5752	13970
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	21675	23266
з бюджетом	1135	-	889
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	1970
з нарахованих доходів	1140	-	-
із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	973	265
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	-	1451
Готівка	1166	-	39
Рахунки в банках	1167	-	1412
Видради майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	-
Усього за розділом II	1195	46725	68453
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	93010	122771

Продовження дод. А1

Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	55	55
Капітал у дооцінках	1405	–	–
Додатковий капітал	1410	3861	9348
Резервний капітал	1415	4762	4762
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	19378	17112
Неоплачений капітал	1425	–	–
Вилучений капітал	1430	–	–
Інші резерви	1435	–	–
Усього за розділом I	1495	28056	31277
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	–	–
Довгострокові кредити банків	1510	–	–
Інші довгострокові зобов'язання	1515	–	–
Довгострокові забезпечення	1520	–	–
Цільове фінансування	1525	–	–
Усього за розділом II	1595	–	–
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	44840	56971/5971
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1401	1401
товари, роботи, послуги	1615	3123	2977
розрахунками з бюджетом	1620	1404	509
у тому числі з податку на прибуток	1621	–	–
розрахунками зі страхування	1625	177	162
розрахунками з оплати праці	1630	175	165
із внутрішніх розрахунків	1645	–	–
Поточні забезпечення	1660	4400	13010
Доходи майбутніх періодів	1665	4236	11255
Інші поточні зобов'язання	1690	5198	5043
Усього за розділом III	1695	64954	91494
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	–	–
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	–	–
Баланс	1900	93010	122771

Керівник
Головний бухгалтер

Макуха І.В.
Галімух А.П.

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

Додаток А 2

Підприємство СТОВ «Дружба-Нова»	Територія Чернівецька область	Організаційно-правова форма господарювання Товариство з обмеженою відповідальністю	Дата (рік, місяць, число) за СДРПОУ за КОАТУУ за КОПФ	КОДИ		
				2021	12	31
Вид економічної діяльності Вирощування зернових та технічних культур				31333769		
Середня кількість працівників ¹ 124				240		
Адреса, телефон вул. Комарова, буд.69, смт. Варва, Прилуцький р-н, Чернівецька область, 17600, Україна				01.11		
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати Звіту про сукупний дохід (форма № 2), грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками)						
Складено (зробити позначку "x" у відповідній колонці):						
за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку						
за міжнародними стандартами фінансової звітності						

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2021 р.**

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	9775	11547
Основні засоби	1010	43934	43537
первісна вартість	1011	63680	75513
знос	1012	24646	31976
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	609	609
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	54818	55693
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	26642	28770
Виробничі запаси	1101	7195	2003
Незавершене виробництво	1102	9859	18571
Готова продукція	1103	9246	5417
Товари	1104	342	2779
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	13970	55380
Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
за виданими авансами	1130	28260	15116
з бюджетом	1135	889	949
у тому числі з податку на прибуток	1136	1970	-
з нарахованих доходів	1140	-	-
із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	265	239
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1451	1075
Готівка	1166	39	4
Рахунки в банках	1167	1412	1071
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	-	1401
Усього за розділом II	1195	68453	102939
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття			
Баланс	1300	122771	158632

Продовження дод. А2

Пасив	Код рядка	На початок звітної періоду	На кінець звітної періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	55	55
Капітал у дооцінках	1405	–	–
Додатковий капітал	1410	9348	9348
Резервний капітал	1415	4762	4762
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	1712	61120
Неоплачений капітал	1425	–	–
Вилучений капітал	1430	–	–
Інші резерви	1435	–	–
Усього за розділом I	1495	31277	75285
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	–	–
Довгострокові кредити банків	1510	–	56971
Інші довгострокові зобов'язання	1515	–	–
Довгострокові забезпечення	1520	–	–
Цільове фінансування	1525	–	–
Усього за розділом II	1595	–	56971
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	56971	5971
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1610	1401	–
товари, роботи, послуги	1615	2977	5468
розрахунками з бюджетом	1620	509	1999
у тому числі з податку на прибуток	1621	–	–
розрахунками зі страхування	1625	162	–
розрахунками з оплати праці	1630	166	340
із внутрішніх розрахунків	1645	–	–
Поточні забезпечення	1660	13010	8338
Доходи майбутніх періодів	1665	11255	9602
Інші поточні зобов'язання	1690	5043	629
Усього за розділом III	1695	91494	26376
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700	–	–
V. Числа вартість активів недержавного пенсійного фонду			
	1800	–	–
Баланс	1900	122771	158632

Керівник
Головний бухгалтер

Макуха І.В.
Галімук А.П.

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України		Дата (рік, місяць, число)	КОДИ	
Підприємство СТОВ «Дружба-Нова»	Територія Чернігівська область	2022	12	31
Організаційно-правова форма господарювання	Товариство з обмеженою відповідальністю	за ЄДРПОУ	31333769	
		за КОАТУУ		
Вид економічної діяльності	Вирощування зернових та технічних культур	за КОПФГ	240	
Середня кількість працівників ¹	136	за КВЕД	01.11	
Адреса, телефон вул. Комарова, буд.69, смт. Варва, Прилуцький р-н, Чернігівська область, 17600, Україна				
Одиниця виміру: тис. грн. без десятичного знака (окрім розділу IV Звіту про фінансові результати Звіту про сукупний дохід) (форма № 2) грошові показники якого наводяться в гривнях з копійками) Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці): за пожеженнями (стандартами) бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами фінансової звітності				

**Баланс (Звіт про фінансовий стан)
на 31 грудня 2022 р.**

Форма № 1

Код за ДКУД

1801001

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	-	-
первісна вартість	1001	-	-
накопичена амортизація	1002	-	-
Незавершені капітальні інвестиції	1005	11547	19615
Основні засоби	1010	43637	43916
первісна вартість	1011	75513	82761
знос	1012	31976	38845
Інвестиційна нерухомість	1015	-	-
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	609	609
інші фінансові інвестиції	1035	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	-	-
Відстрочені податкові активи	1045	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	55693	64140
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	28770	78733
Виробничі запаси	1101	2003	17061
Незавершене виробництво	1102	18571	32884
Готова продукція	1103	5417	26555
Товари	1104	2779	2233
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	55380	4775
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	15116	1049
з бюджетом	1135	949	909
у тому числі з податку на прибуток	1136	-	-
з нарахованих доходів	1140	-	-
із внутрішніх розрахунків	1145	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	239	24805
Поточні фінансові інвестиції	1160	-	-
Гроші та їх еквіваленти	1165	1075	579
Готівка	1166	4	18
Рахунки в банках	1167	1071	561
Витрати майбутніх періодів	1170	-	-
Інші оборотні активи	1190	1401	46
Усього за розділом II	1195	102939	110896
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	-	-
Баланс	1300	158632	175036

НУБІП України

Продовження дод. АЗ

Пасив 1	Код рядка 2	На початок звітного періоду 3	На кінець звітного періоду 4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	55	55
Капітал у дооцінках	1405	-	
Додатковий капітал	1410	9348	6461
Резервний капітал	1415	4762	4762
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	61120	80125
Неоплачений капітал	1425	-	
Виділений капітал	1430	-	
Інші резерви	1435		
Усього за розділом I	1495	75285	91403
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	-	
Довгострокові кредити банків	1510	56971	56836
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520	-	
Цільове фінансування	1525	-	
Усього за розділом II	1595	56971	56836
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	-	
товари, роботи, послуги	1615	5468	18437
розрахунки в бюджеті	1620	1999	3923
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунки зі страхування	1625		5
розрахунки з оплати праці	1630	340	371
із внутрішніх розрахунків	1645		
Поточні забезпечення	1660	8338	10
Доходи майбутніх періодів	1665	9602	3882
Інші поточні зобов'язання	1690	629	166
Усього за розділом III	1695	26376	26797
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття			
	1700		
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду			
	1800		
Баланс	1900	158632	175036

Керівник
Головний бухгалтер

Макуха І.В.
Галімук А.П.

¹ Визначається в порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері статистики.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Підприємство

СТОВ «Дружба-Нова»

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУКОДИ
2020 12 31
31333769

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2020 р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	71885	41851
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(43539)	(32106)
Валовий:			
прибуток	2090	28346	9745
збиток	2095	-	(-)
Інші операційні доходи	2120	6563	545
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Адміністративні витрати	2130	(2796)	(2417)
Витрати на збут	2150	(62)	(-)
Інші операційні витрати	2180	(6647)	(1582)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	(-)
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	25404	6291
збиток	2195	-	(-)
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	-	-
Інші доходи	2240	26	118
Фінансові витрати	2250	(10006)	(4363)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	(-)
Інші витрати	2270	(14)	(47)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	15410	1999
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від прирвної діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	15410	1999
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, по 'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	15410	1999

НУБІП України

Продовження дод. Б 1

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	28348	28123
Витрати на оплату праці	2505	5213	3845
Відрахування на соціальні заходи	2510	1909	1515
Амортизація	2515	3425	3697
Інші операційні витрати	2520	45654	26328
Разом	2550	84549	63508

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	300	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник
Головний бухгалтер

Макуха І.В.
Галімук А.П.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Додаток Б2

Підприємство

СТОВ «Дружба-Нова»

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)

КОД ПІДПРИЄМСТВА

2021 12 31

за ЄДРПОУ

31333769

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2021 р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	145983	71885
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(93976)	(43539)
Валовий:			
прибуток	2090	52007	28346
збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	37322	6563
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Адміністративні витрати	2130	(3738)	(2796)
Витрати на збут	2150	(638)	(62)
Інші операційні витрати	2180	(26507)	(6647)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	57687	25404
збиток	2195	-	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	61	-
Інші доходи	2240	472	26
Фінансові витрати	2250	(14970)	(10006)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(1)	(14)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	44008	15410
збиток	2295	(-)	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	44008	15410
збиток	2355	(-)	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка чистого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	44008	15410

НУБІП України

Продовження дод. Б 2

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	69549	28348
Витрати на оплату праці	2505	5800	5213
Відрахування на соціальні заходи	2510	2088	1909
Амортизація	2515	8787	3425
Інші операційні витрати	2520	78705	45654
Разом	2550	164879	84549

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	-	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник
Головний бухгалтер

Макуха І.В.
Галімук А.П.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

Підприємство

СТОВ «Дружба-Нова»

(найменування)

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУКОДИ
2022 12 31
31333769

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід) за 2022 р.

Форма № 2

Код за ДКУД

1801003

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	104906	145983
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(68167)	(93976)
Валовий:			
прибуток	2090	36739	52007
збиток	2095	-	-
Інші операційні доходи	2120	3024	37322
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	-	-
Адміністративні витрати	2130	(4044)	(3738)
Витрати на збут	2150	(3880)	(688)
Інші операційні витрати	2180	(3632)	(26507)
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	-	-
Фінансовий результат від операційної діяльності:			
прибуток	2190	28207	57687
збиток	2195	-	-
Дохід від участі в капіталі	2200	-	-
Інші фінансові доходи	2220	59	61
Інші доходи	2240	-	472
Фінансові витрати	2250	(13213)	(14970)
Втрати від участі в капіталі	2255	-	-
Інші витрати	2270	(13)	(1)
Фінансовий результат до оподаткування:			
прибуток	2290	(19005)	44008
збиток	2295	()	(-)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	-	-
Прибуток (збиток) від прирвної діяльності після оподаткування	2305	-	-
Чистий фінансовий результат:			
прибуток	2350	19005	44008
збиток	2355	()	(-)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-	-
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	-	-
Накопичені курсові різниці	2410	-	-
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	-	-
Інший сукупний дохід	2445	-	-
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-	-
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-	-
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-	-
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	19005	44008

НУБІП України

Продовження дод. Б 3

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	56039	69549
Витрати на оплату праці	2505	8240	5800
Відрахування на соціальні заходи	2510	1760	2088
Амортизація	2515	7035	8787
Інші операційні витрати	2520	59777	78705
Разом	2550	132827	164879

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИВУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600	300	-
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605	-	-
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610	-	-
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615	-	-
Дивіденди на одну просту акцію	2650	-	-

Керівник
Головний бухгалтер

Макуха І.В.
Галімук А.П.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України
ДОДАТКІ

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України